

بسک مترال دی

حفظ ناتب

اقترب انسر پرائز غزنی سٹریٹ اردو بازار ○ لاہور

مطبوعات، معیار کتابیں

المعتمد انٹرنیشنل پبلشرز
انجم، محمد سید عبدالرشید صاحب

جملہ حقوق بحق مصنف محفوظ

ایڈیشن : تہجی وار
مطبع : اے این اے پرنٹرز، لاہور
مل : 80 روپے

انتساب

نام رفیق سی جس درومی دا

جس دا دل سی الفت بھریا

نیکی تے خدمت دا دریا

دینی غیرت لہو دے وانگوں جس دے جتے وچ گھمدی سی

یا دہی وچ اوہدی اتھو کیرن والی اکھ دے ناں

.. محمد رفیق اشرفی رحوم

فہرست

- ۱۱ الفاتحہ
- ۱۲ حمد باری تعالیٰ
- ۱۳ رب تے اوہدے حبیب دی بارگاہ وچ
- نعت**
- ۱۹ مل جاتے بے چج حضوروں، ازل نور دی جھلک دکھاواں
- ۲۰ سیک متراں دی
- ۲۲ کتھے اوہدی صفت ثنائے کتھے میرے اکھر
- ۲۳ ہر کھوٹی تقدیر کھری کہ دیون والے
- ۲۴ پیار نبی دے پر لائے نیں شعراں نوں
- ۲۶ رب دیا پیار یا! مدح تری خس خس مومو پیا کر دا
- ۲۷ رب دیا پیار یا! کہ ساہ لیسے روح میری دا پارہ
- ۲۸ پھیلیا جد آپ دی سیرت دا رنگ
- ۳۰ سوال میرا نہ ٹال سائیں
- ۳۲ گھڑی مڑھی جی بھر آوندا اے

- ۳۳ نیویں اے اسمان دی گردن دی جس دے احسانوں
- ۳۵ دردی ایں جگ دا غم دے اسیراں دی سارے
- ۳۶ ہبکی ہبکی اے دل دی گلی پلکاں تے بستیاں بلدیاں نیں
- ۳۷ مصطفیٰ دی دعا دا اثر دیکھیا
- ۳۸ کیوں مرتے دکھاں نکراں دی نہیری جھلی ہوندی
- ۳۹ پانی لالا پھاوے ہوتے
- ۴۰ روضہ دی جالی دسدی اے یاں گنبد خضر دسد اے
- ۴۱ پاک محمد جگ دا والی
- ۴۲ من موہ لیا عالم سارے دا محبوب خدا دیاں گللاں نیں
- ۴۳ سوما سعادتاں اے رحمت حضور دی
- ۴۴ سرکار! اسان مسکیناں دی کیوں دُور مصیبت نہیں ہوندی
- ۴۵ نبی دے درتے جے ہووے رسائی
- ۴۶ ایہہ منگتے تیرے در آتے کھان آساں لے کے آتے نیں
- ۴۷ سچے لوہاک والا تاج تینوں
- ۴۸ پختہ ایمان ہے ایہہ میرا اللہ دے گھر دیاں نہیں ریاں
- ۴۹ بے یار تے بے وس دے مددگار تسی او
- ۵۰ عبد اللہ دی نور نشانی، آمنہ بی بی دا مہ پارہ
- ۵۱ مان مخلوق دا ریت دا ماہی
- ۵۲
- ۵۳

- ۵۴ توں ایں شمع تے اسیں پروانے - جلیب ربانے
- ۵۶ فریاد (مشرقی پاکستان دے ایلیے تے)
- ۵۸ امت دی فریاد
- ۶۰ میلاد شریف
- ۶۳ میلاد مبارک
- ۶۵ معراج دی رات
- ۶۶ قدر دی رات
- ۶۷ قرآن مجید
- ۶۸ غزوه بدر
- ۶۹ حاضری مدینہ منورہ
- ۷۱ باراں ماہ سیرت

منقبت

- ۸۷ سیدنا حضرت ابوبکر صدیق رضی اللہ عنہ
- ۸۸ سیدنا حضرت عمر فاروق رضی اللہ عنہ
- ۹۰ سیدنا حضرت عثمان غنی رضی اللہ عنہ
- ۹۱ سیدنا حضرت علی المرتضیٰ رضی اللہ عنہ
- ۹۲ سلام حضرت امام حسین رضی اللہ عنہ دی خدمت و حج
- ۹۳ کربلا دے شہیداں دی خدمت و حج سلام

- ۳۳ نیویں اے اسمان دی گردن وی جس دے احسانوں
- ۳۵ دردی ایں جگ دا غم دے اسیراں دی سارے
- ۳۶ ہبکی ہبکی اے دل دی گلی پلکان تے بتیاں بلدیاں نیں
- ۳۷ مصطفیٰ دی دعا دا اثر دیکھیا
- ۳۸ کیوں سرتے دکھاں نکراں دی نہیری جھٹی ہوندی
- ۳۹ پانی لالا پھا دے ہوتے
- ۴۰ روضہ دی جالی دسدی اے یاں گنبد خضر ا دسد اے
- ۴۱ پاک محمد جگ دا والی
- ۴۲ من موہ لیا عالم سارے دا محبوب خدا دیاں گلّاں نیں
- ۴۳ سوما سعادتاں اے رحمت حضور دی
- ۴۴ سرکار! اساں مسکیناں دی کیوں دُور مصیبت نہیں ہوندی
- ۴۵ نبی دے درتے جے ہووے رسائی
- ۴۶ ایہہ منگتے تیرے در اُتے کھان آساں لے کے آتے نیں
- ۴۷ سبے لولاک والا تاج تینوں
- ۴۸ پنختہ ایمان ہے ایہہ میرا اللہ دے گھر دیاں نہیں ریاں
- ۴۹ بے یار تے بے وس دے مددگار تسی او
- ۵۰ عبد اللہ دی نور نشانی، آمنہ بی بی دا مہ پارہ
- ۵۱ مان مخلوق دا رب دا ماہی
- ۵۲
- ۵۳

- ۵۴ توں ایں شمع تے اسیں پروانے - حبیب ربانے
- ۵۶ فریاد (مشرقی پاکستان دے ایلیے تے)
- ۵۸ امت دی فریاد
- ۶۰ میلاد شریف
- ۶۳ میلاد مبارک
- ۶۵ معراج دی رات
- ۶۶ قدر دی رات
- ۶۷ قرآن مجید
- ۶۸ غزوه بدر
- ۶۹ حاضر می مدینہ منورہ
- ۷۱ بارال ماہ سیرت

منقبت

- ۸۷ سیدنا حضرت ابوبکر صدیق رضی اللہ عنہ
- ۸۸ سیدنا حضرت عمر فاروق رضی اللہ عنہ
- ۹۰ سیدنا حضرت عثمان غنی رضی اللہ عنہ
- ۹۱ سیدنا حضرت علی المرتضیٰ رضی اللہ عنہ
- ۹۲ سلام حضرت امام حسین رضی اللہ عنہ دی خدمت و حج
- ۹۳ کربلا دے شہیدال دی خدمت و حج سلام

۹۵

کہ بلا دے مسافرِ حسینی ماہیہا

۹۷

محبوب سبحانی، حضرت غوث الاعظم جیلانی رحمۃ اللہ علیہ

۹۸

سلام

جیاتی تے تصنیفاں

فکرتے فن

بھرویں ججھات

۱۰۱

ڈاکٹر شہباز ملک

ترانداں نظر ااں

۱۱۶

سجاد حیدر

۱۱۸

بشیر منڈر

۱۲۱

ڈاکٹر محمد اسلم رانا

۱۲۶

حافظ لدھیانوی

۱۲۷

پروفیسر انور مسعود

۱۲۹

ڈاکٹر محمد بشیر گوریہ

۱۳۱

پروفیسر آفتاب احمد نقوی

۱۳۵

پروفیسر ریاض احمد شاد

۱۳۶

عصمت اللہ زاہد

الفاتحہ

بسبھ تعریفیاں تیرے لئی نہیں سو بنیا ربّا
ہر جگ دی ہر شے نوں پالن والیا ربّا

توں رحمن، رحیم تے توں ای حشر و مالک
ہر کوئی صرف عبادت تیری کردا ربّا

ہر کوئی ربّا تیریاں ای امدادان لوڑے
سانوں دسیں رستہ سدھا پدھرا ربّا

رستہ اوہناں لوکاں دا توں جنہاں اُتے
دان انعاماں اکراماں دا کیتا ربّا

دسیں نہ اوہناں دا رستہ جنہاں اُتے
تیرے قہر غضب دا جھکھڑ جھلیا ربّا

نہ دسیں راہ اوہناں دا جو پتے کو رہے
ایہہ عرضاں کر پوریاں ربّا بسبھ دیا ربّا

حمد باری تعالیٰ

رت سچے دیاں اُچیاں شاناں آہ نہیں سکدیاں وچ بیاناں
رگن گن اوہدے فضلاں نوں کہ اس قابل ہین زباناں
اوہدی وڈیائی کردی اے ہر شے وچ زمین اسماناں
رزق پچاڑے تھان تھان اوہنوں جو جوشے اے وچ جہاناں
وچ فضاواں کپھواں تائیں کیڑے تائیں وچ چٹاناں
اوہدی قدرت دے گن گاون جتیاں اندر وسدیاں جاناں

اوسے دے ناویں نیں تائب

من و نخبلی دیاں سبھے تاناں

رب تے اوہی صلیب دی بارگاہِ وِج

مان میں کس تے کراں تیرے بناں
کون اے میرا سائیاں تیرے بناں

اک نمائی جان تے سو مُشکلاں
کٹے کون ایہہ بیٹیاں تیرے بناں

غم دیاں دُھپیاں دے وِج سرتے مرے
کس دی رحمت دی اے پچھاں تیرے بناں

باجھ تیکے کس دے دروائے تے جاں
کوئی وی نہیں میری تھاں تیرے بناں

پتھی اک تیرے محبت مالکا!
جھوٹھیاں سبھ یاریاں تیرے بناں

چُن لئی نہیں تیرے پیارے دی شرف
کس ایہہ سوجھاں بخشیاں تیرے بنانا

یہاں دیندا اے رُوخاں نوں تہاں
بعد رب نے کس داناں تیرے بنانا

موتے مُکے ہوئے انساناں دیاں
قیمتاں کس بدلیاں تیرے بنانا

چھکیاں راہواں تہاں تہاں دے نال
سُنجیاں سن منزلاں تیرے بنانا

توں جد آہوں دھرت دے جاگے نصیب
اُجڑے اُجڑے سن گراں تیرے بنانا

رب نے دتیاں نہیں کسے وی شخص نوں
بخششاں دیاں کُنجیاں تیرے بنانا

چٹا ! جگ میٹیاں وچ آکدی
کھان راتاں کالیاں تیرے بنانا

بهر کجا بیستی جهان رنگ و بو
آنکه از حشاکش بر وید آرزو
یا ز نورِ مُصطفیٰ او را بهاست
یا بنورِ اندر تلاشِ مُصطفیٰ است

حضرت علامه اقبالؒ

نعت

مل جاوے جے پیج حنوروں انہی نور دی جھک دکھاواں
اپنی کل توں چانن لے کے بھک دے متھے نوں لشکاواں

گاون ملک ترانے اوہدے خدمت گار زمانے اوہدے
چا کر اوہدے چن تے سوچ نوکر اوہدیاں دھپاں چھاواں

ہرستے دا اُس حل دسیا سمھ نوں جیون دا اول دسیا
اوہدے حکماں اُتے چل کے میں آدم دا مان ودھاواں۔

پھل کھڑے میں خلقِ نبیؐ دے اسے پاسے چار چوہیرے
اپنے سنجے ویہڑے نوں میں کیوں نہ فر گلزار بناواں

حق سچ والے امیراں اُتے جگ مگ کر دے قول اوہدے
عزل انصاف دی دُنیا اندر سمھ توں اُچا اوہدا ناواں

ذکر اوہدا جندجان اے میری ایہوجان پہچان اے میری
یہودعائے تائب جگ توں ذکر ایہو ای کر دا جاواں

سک متراں دی

کھنڈ کھنڈ پی خوشبو فجران دی
 اِنج ہونی کن من کرناں دی
 دُنیا دپوں فصل خنداں دی
 رنگ لیائی سک متراں دی
 ٹپ کے گندھ پعودہ صدیاں دی
 جس بدلی تقدیر دناں دی
 جس توں رُدی گل کرماں دی
 خالق ول خلقت نوں بلانڈی
 جتھے بارش سی پتھراں دی
 جس دے سرتے چھاں بدلاں دی
 ہرنی کلمہ جہدا الاندی
 اُپے خلق تے پُچھے نیاں دی
 عقل ہے جس دے گھر دی بانڈی
 جس دے گیت ہے نس نس گانڈی
 مانگت نوں حنالی پرتانڈی

مک گئی کالی رات غماں دی
 چکے شہر گراں تے بیسے
 چُپ چپیتی رخصت ہونی
 تن من دے وچ چپانن لگا
 اوس سمے وچ میں جا پُجیا
 اُس نوں غار حرا وچ ڈٹھا
 میں وی ٹوراں گل اوسے توں
 فر ڈٹھی اوہ ذات صفاتے
 طائف دے لئی پھل پھل منگے
 شیمہ بچپن دے وچ دکھی
 ارقم دے پُت زبیر نے ڈٹھی
 بچھے کوئی مثال نہ جسدے
 علم ہے جسدے دُر دا نوکر
 جس دا ذکر ہے لوں لوں کردا
 کدی نہ جس دی سخی طبیعت

جس دی ذات گرامی تھاں تھاں
 جس دی نیویں نظر ازل توں
 جس دی یاد مُبارک اُج وی
 جس دی نُوری سیرت ہر دم
 جس دی دعوت رہی ہمیشہ
 اُس دی اُمت دی بے حالی
 سُن لے رہا! مسیحا مارے
 قیر اس پھیکڑل اُمت نوں
 میں شاعر کملی والے دا
 شعر برے نوں دے تاثیراں
 رہا! میریا سوہنیا رہا!
 ڈاروں وچھڑی کوچ دے وانگوں
 میری قسمت وچ وی لکھ دے
 پھٹ پھٹ پیندی جہناں وچوں
 مینوں دی اک دار دکھا دے
 جالی پاک دے کول کھلو کے

ایسے حالت دے وچ مُٹے

دوڑی تائب دے ساہواں دی

کتھے اوہدی صفت ثنائے کتھے میرے اکھر
 پر جڈا وہدی وار پوسے تے بولن تھو تھے اکھر

درداں والی تار چھڑے تے چمکن گنگے جذبے
 یاداں وال لوگے تے چمکن اٹھے اکھر

اکھڑ لیکال، نقش نہ ہوندے جے اوہ نور نہ ہوندا
 اکھڑاں ورج مطلب نہ ہوندا جیکر ہوندے اکھر

میں ڈوٹھیاں نیں اوہڑے ناں تے کھر کھر پنڈیاں کلیاں
 میں ڈوٹھے میں اوہدی یاد ورج چم چم رونے اکھر

کردیندی اے چہڑی پل وچ اتھرواں نوں موتی
 طالب اوس نظر دے ہردم بین منانے اکھر

ہر کھوٹی تقدیر کھری کر دیوں والے
 رہ رُلدی نول شاہ پری کر دیوں والے
 آپے دس کے نعت لکھن دا طور طریقہ
 عیب بھری نول بھاگ بھری کر دیوں والے
 بخش والے میستوں کھلیاں پاک فضاواں
 قیداں وچوں جان بری کر دیوں والے
 روح رویاں اوڑاں دے مچ ممکن پتیاں
 تا نگھ تریلاں نال تری کر دیوں والے
 رُکھ نپترے تے رحمت دامینہ ورسا کے
 ادب دی ہراک شاخ ہری کر دیوں والے

پیار نبیؐ دے پر لائے نہیں شعراں نوں
بخشتی نوبں جیاتی میریاں سوچیاں نوں

اودھی سیرت بدھارستہ دستے گئی
حشر سمے تک آون والیاں نسلان نوں

اودھا اسوہ کافی اے ہر دور لئی
ہن نہیں لوڑ کسے رہبر دی لوکاں نوں

اوسے دا دستور مبارک ہے جیہڑا
پوریاں کرسی ہر دیلے ویاں لوڑاں نوں

رَبِّ نے دینِ مَکمل کیتا اوسے تے
 اوسے نے چمکایا ساریاں قدراں نوں

چانن دے ول اوسے آ کے ٹوریا سی
 نہیریاں وچوں کدھ کے سبھ انساناں نوں

سنگل کٹے اوسے آنِ عِسلامی دے
 جیون دا حق دتا سبھ مجبوریاں نوں

اوسے دی اک جھات دے اکھڑ طالبِ نیں
 دتیاں بخش زباناں جس نے روڑاں نوں

ربت دیا پیاریا! مدح تری خُس خُس مُومُو پیا کردا
تیرے سوہنے قد دیاں گلاں سُرُو سُرُو پیا کردا

مہک اچیرے خُلق تیرے دی خُلق نوں پتھکھے لاندی
جگ جگ جگ راہ تیرے دا کُرُو کُرُو پیا کردا

عشق تیرے نے چنبے وانگوں اندر مُشک چمایا
یاد تری دہج کونل وانگوں دل کو کُو پیا کردا

کھلی ڈالیا! نظر کرم دی اج ہر جگھا بندہ
بے قدری دیاں پایاں دے دہج ٹھوٹھو پیا کردا

تیرا عکس نظر آؤندا اے مُرشد باہو اندر
اج دی جس دی داڑھے اُتے جگ ہو پیا کردا

ربت نے جَد دتے نیں مینوں اپنے درد خزانے
قر کیوں تا سب ہر ویلے نیں مَرُو مَرُو پیا کردا

رب دیا پیار یا کد ساہ لیسی روح میری دا پارہ
 کد دیکھن گیاں سکدیاں اکھیاں روضہ پاک دوبارہ

تیرا توری چہرہ تکنا کدوں مقدر ہوسی
 غم دے شوہ وچوں کد ہوسی میرا پار اُتارا

میرے ماپے، میری آل اولاد ترے توں صدقے
 ماندی جندڑی دے روگاں دا کد ہوسے گا چارہ

تیرے اک دم بدلے رب نے جگ دی راس رچائی
 تیرے نغمے دم دم پھوہوے ساہواں دا اکتارا

انگلی لا کے مینوں تیری رحمت ٹوری جاوے
 ایتھے اوتھے ہو نہیں سکدا تیرے پناں گزارا

فجریں تیرا نام لواں تے صدقے جا وں مہکاں
 راتیں گل کراں جد تری تارے بھرن ہنگارا

حشر دیہارے وی تائب نوں خاص نظر وچ رکھیں
 توں وڈیا یا جیویں دُنیا وچ ایہہ اوگن مارا

پھیلیا جد آپ دی بیرت دا رنگ
 پھر گیا اکھاں دے بیج قدرت دا رنگ

چہڑے پاسے وی نظر چکناں واں میں
 دیکھناں واں آپ دی رحمت دا رنگ

مک گئے جھانجھے تے بھیرے شرک دے
 چاہڑیا انج آپ نے وحدت دا رنگ

مٹ گئی کالے تے گورے دی تیز
 اللہ اللہ آپ دی اُلفت دا رنگ

غریب نوں کر نہال سائیں	سوال میرا نہ ٹال سائیں
وسا کے ابرجسمال سائیں	بنا دے گلزار دل دی روہی
خیال نوں تیری بھال سائیں	برات سو کے نیں دیندے ہو کے
غلام دے چٹے وال سائیں	سان ادھی صدی دے قصے
توں لچ تعلق دی پال سائیں	نہ ویکھ اندر مرے دی کالکھ
فقیر دامنہ حال سائیں	تری نظر دا پھر وک طالب
زمانے چلی اوہ چال سائیں	سکون برباد ہو یا دل دا
محبناں دا اے کال سائیں	کہ فرناں دا اے راج تھال تھال
مزی ایہہ کتھے مجال سائیں	ترے کرم دی کراں شکایت
جے توں نہ رکھوں سنبھال سائیں	میں ڈگ پیا ہوندا تڈناں دا
توں بے نوادا بھیال سائیں	توں مان بے وس دا بے ہنر دا

ہُن تے یا مولا! وکھا دربار اوہ
ہُن تے چمکائے مری قیمت دارنگ

ہُن تے ننھی پسندی جاندی اے نظر
ہُن تے اُدُن بار اے صورت دارنگ

حالی تائب ہو رکھہ دن صبر کر
ہوڑ گوہڑا ہون دے چاہت دارنگ

کدی نہ دبیا میں نظم کولوں تری حمایت سی نال سائیں
 کراں جے گل تیریاں عظمتاں دی لیاواں کتھوں مثال سائیں
 جلیب بہت دا اے کون تیں بن ہے ختم جس تے کمال سائیں

دکھا دے اُمت نوں مہنہ خوشی دا
 گزر دے جان دے نیں سال سائیں

گھڑی مڑی جی بھر آوندا اے
 یاد اوہ نور نگر آوندا اے

بندیایاں اٹھدیاں ٹردیاں پھڑپھڑیاں
 روضہ پاک نظر آوندا اے

ادبوں اکھ چکی نہیں جاندی
 سامنے جد اوہ در آوندا اے

حرف لبائے تے اون دی تھاویں
 اکھیاں دے وچ تر آوندا اے

روح انج راضی ہو جاندی اے
 جویں مسافر گھر آوندا اے

اوہدے درو بناں کد تائب
 شعر گلاں تے تر آوندا اے

نیویں اے اسمان دی گردن دی جس دے احسانوں
جن انسان فرشتے اوہدے نوکر دلوں بجانون

لفظ نہ کوئی جس دے اندر اوہدا ادب سماوے
ڈردا ڈردا جھکدا جھکدا کڈھاں بول زبانوں

جد اوہ شکل خیالاں دے مچ آوے دین چڑھ جاوے
پے پے جاوے شام جدوں وی اُتے شام دھیانوں

دیکھیے کدوں جواب آوندا اے اوہناں دا اُس دیسوں
رُتھے جیہڑے لکھ لکھ ٹورے نیں میں پاکستانوں

جنہاں اوہنوں صاحب جاتارت اوہناں تے راضی
 جیہڑے اوہدی حدوں مکلے اوہ خارج ایمانوں

جیہڑے اوہدے درتے اڑے اوہناں منصب پاتے
 جنہاں اُس توں مکھ بھنوائے رڈے گتے جہانوں

بنی سہارا جگ دیاں ماڑیاں تے مظلوماں کارن
 جدوں کدی وی نکلی تائب اوہدی تیغ میانوں

دردی این جگہ دامن دے اسیراں دی سارے
سرخیاں دے بادشاہا فقیراں دی سارے

توں ساڈے سینیاں دیاں زخاں تے پانظر
توں ساڈے گلپیاں دیاں لیراں دی سارے

یکھاں دے وانگ ایہہ وی کہتے تے سوں زجان
توں ساڈے جذبیاں تے ضمیراں دی سارے

اکھیاں بنے نیں جیہڑے ترے انتظار وچ
آکے کدی تے ادہناں سیراں دی سارے

روضہ دکھا کے بلدیاں اکھیاں نوں ٹھنڈا پا
درتے بُلا کے دگدیاں نیسراں دی سارے

تائب جیہاں نوں خیردی منگن دی جاچ نہیں
چُپ چُپ کھلوتے ہوئے فقیراں دی سارے

مہکی مہکی اے دل دی گلی، پلکاں تے بتیاں بلدیاں نیں
 دم دم دے نال اڈیکاں مینوں اُس عربی سانول دیاں نیں

جتنھے پاک نبی دے قدم پئے، اُس کریاں والی دھرتی تے
 رحمت دے بدل دسدے نیں؛ بخشش دیاں نہراں چل دیاں نیں

کڑ پواں عراق عرب نوں میں ہن ایہو صورت جیون دی اے
 تانہنگاں مینوں بغداد دیاں، سرکاں مینوں کربل دیاں نیں

دکھ درد اپنے آفت تائیں، مونہوں دستن دیاں لوڑاں نہیں
 اوہ محرم سب دیاں حالاں دا اوہنوں خبراں پل پل دیاں نیں

نال پاک محمد داتا تائب دکھاں، درواں دا دارو اے
 اک واری ایہ نال لیتے تے لکھ آفتاں سرتوں ٹل دیاں نیں

مصطفیٰ وی دُعا دا اثر دیکھیا
 سر نوا کے کھلوتا عمر دیکھیا

چل پئی اوہدی رحمت دی ٹھنڈی ہوا
 میرا دامن جدوں تر بتر دیکھیا

ہر کسے دیاں محتاجیاں مکیاں
 ساٹلاں نے جدوں دا اوہ در دیکھیا

گل نہیں بن دی کوئی اوہدی رحمت بناں
 کھڑا کھڑا جتن میں نہ کر دیکھیا

سوڑ میرے مقدر دا کھاتہ گیا
 کہا والے جدوں اک نظر دیکھیا

کیوں سرتے دکھاں فلراں دی نہیری جھلی ہوندی
پاک نبی دے پاک نگر جے مسیری گلی ہوندی

جیکر اوہناں گلیاں اندر ٹھیدے کھاندا ہوندا
کیوں نہ دُنیا دی ہر راحت مینوں جھلی ہوندی

دیس عرب دیاں راہواں دیوچ جے مٹی ہو جاندی
ابہ میری بے مٹی جسدڑی دی انٹی ہوندی

خبرے میرے تن دے اندر کتا چانن لاندی
جے کدھرے نہ میری اتھر اکھوں ڈلٹی ہوندی

توں کیوں اس دھرتی دے اُتے لکھوں ہولا ہوندوں
تاہب تیری نعت جے اوس نظر وچ مٹی ہوندی

پانی لا لا پھاوے ہوئے
 رُوح دے رُکھ نہ ساوے ہوئے

شتر اسوار نہ پائی جھاتی
 منجے سوچ کچاوے ہوئے

رنگاں ولے شہد نہ اُپڑے
 رنگو رنگ پتاوے ہوئے

آس دا بھانڈا اک نہ چکیا
 دُھکھ دُھکھ سواہ دل آوے ہوئے

اُجڑی نہیں یاداں دی وستی
 غم دے کھس دھاوے ہوئے

چن خیال ترے دا چڑھیا
 غائب وسم بڈاوے ہوئے

رحمت ہر دم نال سی تائب
 خالی کدوں کلاوے ہوئے

روشنی دی جالی دسوی اے یاں گنبدِ خضر اوسدا اے
 ایسں جدھر نظراں چکنے آں بس شہر مدینہ دوسدا اے

ہن ہور نہ توں ترسا سانوں ہن چھیتی کول بلا سانوں
 بن دیکھے تیریاں گلیاں نوں ہن مشکل جینا دوسدا اے

اساں جدوی ہوش سنبھالی اے، اک درتے نظراں جھیاں نہیں
 دو جگ وچ اساں غریباں نوں اکو امی سہارا دوسدا اے

جد جاؤ اُس دروازے تے تہ منگیاں مراداں ملیاں نہیں
 جد دیکھو جو شاں وچ اوہدی رحمت دا دریا دوسدا اے

میںوں تے تائب بخشش دا کوئی پاک نبی دے نام پناں
 نہ ہور وسیلہ سچھا اے، نہ ہور ذریعہ دوسدا اے

پاک محمد جگ دا والی نسلوں اُچھا، وصفوں عالی
 خلق پیار بہدا انملا مہر مروت جہدی نرالی
 راکھا کمزوراں دے حق دا عدل انصاف دے باغ دا مالی
 جس نے کُفر ہنیری اندر حق سچ والی بیتی بالی
 جس دے خدمت گار فرشتے جس دے در سلطان سواالی
 جہناں جہدی اطاعت کیتی نبیاں جہدی قیادت بھالی
 دُنیا دے وِج چائن دُنڈے جس سوہنے دی کھلی کالی
 پاؤے ٹھنڈ دلاں دے اندر جس دے رُضے پاک دی جالی

تا تب جس دے دروازے توں

مانگت مرٹیا کدی نہ خالی

من موه یا عالم سارے دا مجبُوبِ خُدا دیاں گلاں نیں
 اوہدے فقر غنا دیاں قصیاں نے اوہی جو دستخا دیاں گلاں نیں

سارے قرآن دے مِج رب نے تعریفیاں اوہ دیاں کیتیاں نیں
 کتے مکھ اوہدے دیاں قسماں نے کتے زلفِ دوتا دیاں گلاں نیں

جو محکم دی دتے حضرت نے بے شک اوہ محکم خُدا دے نیں
 جو پاک نبی فرمائیاں نیں بے شک اوہ خُدا دیاں گلاں نیں

جو نام لیاں کم بندے نیں، اوہ نام اوہ سے سرکار دا لے
 جنہاں دا اے چرچا ہر پاسے اوہ اوس پیدا دیاں گلاں نیں

جس پتھر کھا دے لوکاں توں، جس دُند تڑا تے قویٰ جنگاں
 اوہ سے سرکار دے کہنے تے بس ختمِ وفا دیاں گلاں نیں

سوا سعادتاں دا اے رحمت حضورؐ دی
 رنگاں دا سلسلا اے شریعت حضورؐ دی
 ہے جتھوں جتھوں تیک جیاتی دی روشنی
 ہے او تھوں او تھوں تیک رسالت حضورؐ دی
 سونج وی پرتیاسی ہرے شہ دے حکم نال
 دتی سی روڑیاں وی شہادت حضورؐ دی
 لَا تَرْفَعُوا دے حکم نوں ہر ویلے یاد رکھ
 کلیاں توں سوہل جان طبیعت حضورؐ دی
 ایہو خیال رکھدا اے غم و بچ وی مینوں شاد
 دکھیاں دے غم و ڈرانا اے عادت حضورؐ دی
 جیون دا پیٹا کر دیاں تھک جاناں جد کدی
 ہمت ہری ودھاندی اے سیرت حضورؐ دی

اولاد، مال، جان توں کر دتا بے نیاز
 تائب نوں رب نے دے کے محبت حضورؐ دی

سرکار! اسل مسکیناں دی کیوں دُور مُصیبت نہیں ہوندی
کیہ ایڈ تصور اسل اے کیوں ساڈے تے رحمت نہیں ہوندی

ہے ادکھا وقت غلاماں تے پونہچو کیوں ڈوہلاں لایاں جے
کیہ شفقت دے وچ دیراں نیں کیوں جلدی شفقت نہیں ہوندی

گل حتی دی اے نہیں ادہناں نوں کجھ حتی انسان اکھوانے دا
انسانیت دے محسن دی جنہاں نوں محبت نہیں ہوندی

ادہنوں رب دے نال دلایتے تے ایمانوں خارج ہو جایتے
ادہنوں دکھرا رب توں جانیے تے مقبول عبادت نہیں ہوندی

کس ویلے آگے اکھیاں دے اوہ کھڑا تائب نہیں رہندا
کس ویلے وچ تصور دے قرآن دی تلاوت نہیں ہوندی

نبیؐ دے درتے جے ہووے رسائی
 یں سمجھاں مل گئی مینوں خدائی

خیال آوے جسدوں سوہنے نبیؐ دا
 نہ غم مینوں رہوے نہ منکر کائی

بنا دتا چمن اُجڑے تھلاں نوں
 مرے آقا نے جدھر جھات پائی

لگاواں ایس لئی، بہنجاں نوں جگ توں
 ایہہ موتی نہیں حیاتِ دی کائی

نبیؐ دے عشقِ دی اگ بخش موٹے
 مرے دل نوں سوائی توں سوائی

ایسراوہدے غماں درداں دا تائب
 گیا پا غم دے ہر بندوں ربائی

ایہہ منگتے تیرے دُر اُتے کتھاں آساں لے کے آئے نیں
تیرے دُر توں چنگیاں منڈیاں نے رحمت دے خزانے پاتے نیں

چھڈ کے سبھ بُوہے غیراں دے اساں کلیاتے تیرا دروازہ
رکھ ہتھ ہسراں تے شفقت دا ہسرا دیوں اساں نواتے نیں

سُرتی دے دندے لے آندا غفلت وچ ڈُبّی دُنیا نوں
تُوں حرکت بخشی مویاں نوں توں سُتے سخت جگاتے نیں

تُوں بن کے بدل رحمت دا ہندے تے چڑھدے دس گیا
رنگ تیری رحمت عامہ نے ہندے تے چڑھدے لاتے نیں

دُنیا نوں اگلے بنیاں وی وحدت دے رنگ وچ رنگیا سی
پر توں سلطان مدینے دے کچھ دکھے رنگ ججاتے نیں

رب تینوں طاقت بخشی لے تائب وی مشکل حل کر دے
تری اک اشارے نے آقا کتھاں دے کم بناتے نیں

سجے لولاک والا تاج تیسوں
عطا ہو یا دلاں دا راج تیسوں

گیا توں جسم نال آؤ آڈنی توڑی
مبارک ہووے ایہہ معراج تیسوں

شہنشاہا! زمانے بھر دے دانے
قیامت تیک دین باج تیسوں

ادا کر دتا آقا اوہدا حق توں
خدا نے سو پیا جو کاج تیسوں

جواب آؤنداے ”میں نہیں دُور تیتھوں“
جدوں گھبرا کے ماراں واج تیسوں

پختہ ایمان ہے ایہ میرا اللہ دے گھر دیاں نہیں ریاں
 پر ایہ وی مننا پیندا اے آقا دے نگر دیاں نہیں ریاں

رت سچے دے گھلے ہوتے سارے پیغمبر سچے نہیں
 پر میرے نبی، میرے ہادی، میرے رہبر دیاں نہیں ریاں

سچیاں نہیں یوسف کنعانی دے حسن جمال دیاں دھماں
 پر من لیا دُنیا ساری عربی و لبر دیاں نہیں ریاں

جے صدق یقین رفاقت وچ صدیق د اثنی نہیں لبھدا
تے غیرت، عدل، جلال دے وچ فاروق عمر دیاں نہیں ریاں

جے صبر، رضا تے جرأت وچ شبیر دا جوڑ کوئی وی نہیں
تے حلم شرافت، تقوے وچ مولا شبیر دیاں نہیں ریاں

غمخوار کئی گزرے تائب محتاجاں دے مسکیناں دے
پر میرے سخی، میرے دانا، میرے سرور دیاں نہیں ریاں

ایشار، سخاوت، نرمی وچ عثمان بیہا جے کوئی نہیں
شہ زوری، فقر، ولایت وچ مولا حیدر دیاں نہیں ریاں

بے یار تے بے وس دے مددگار تسی او
 غم کھاہدی ہوئی جان دے غم خوار تسی او
 کوڑا نہیں گیا کدی سچ جس دی زبانوں
 منیا اے زمانے نے اوہ پھیار تسی او
 سبھ عظمتاں سرکار توں ای سوہیدیاں نہیں
 دو جگ دیاں سرداراں دے سردار تسی او
 لگیاں ہویاں جس دل نہیں جہاناں دیاں نظراں
 سرکار تسی او میری سرکار تسی او
 نبیوں پاروں اے دل زندہ اوہ چاہت ہے تہاڈی
 جس وچ اسپس دسنے آں اوہ سنسار تسی او

گل بات کوئی مینوں بناں نعت نہ بھجے
 میرے تے خیالاں دے وی مختار تسی او

عبد اللہ دی نور نشانی اسمنہ بی بی دا مرہ پارہ
 ٹھنڈ دلاں دی، نور اکھاں دارب پتے نوں حدوں پیارا

میرا مولا، سب دا مولا، میرا آقا سب دا آقا
 سب دا تکیہ، سب دا پرہ، سب دا حامی، سب دا سہارا

کیوں نہ جاگن بھاگ اساڈے، جے اوہ جہات کرم دی پامے
 کیوں نہ کاج اساڈے سورن جے اک واری کرے اشارا

ہور نہ کوئی ریکھ نہ چا اے، اکو خواہش اکو دُعائے
 مرن توں پہلاں میں دی تائب دیکھ لوں رخصتے دا نظارہ

مان مخلوق دا رب دا ماہی
شان دو جگ دی عرب دا ماہی

ڈھونڈھ تھکے اے زمانے دی نظر
کتھوں اوہدے جیہا لبھدا ماہی

اوہدی مہکل دی قسم رب کھاندا
کملی اندر جدوں پھبدا ماہی

فجر پھٹے جہدے منٹھے وچوں
کتھے ایہو جیہی چھب دا ماہی

ہے مرا پاک محمدؐ تائب
بھدا سردارتے سبھ دا ماہی

توں ایس شمع تے ایس پروانے جیب ربانے
 سانوں عشق دے روگ پرانے طیب یگانے

○
 دکھیاں دیا سائیاں دیاں تیری دہائیاں
 تیرے قدماں دے اُتوں کراں صدقے خدائیاں
 کیرے کرنے میں تاج شہانے جیب ربانے

○

اپنے عیباں توں ویکھاں۔ تے میں وچوچ سنگاں
 سنجیاں دیا شاہا تیتھوں کیہ کجھ منگاں
 ساتوں کافی میں درد خزانے جیب ربانے

اساں جانا مدینے بھاوین پیسہ نہ پلے
 اسیں قُرب دے بھکھے اسیں دید دے جھلے
 ساتوں روکن لوگ دھگانے جیب ربانے

لے کے نغناں دی ڈالی آتے درتے سوالی
 ساری دُنیا دے والی ساتوں ٹوریں نہ خالی
 ایہو کندے نیں نین نمانے جیب ربانے

سریا

(مشرقی پاکستان دے ایسے تے)

ہو گیاں رو رو کے اکھیاں لال کھلی ڈالیا
 دُسیا جاتے نہ دل دا حال کھلی ڈالیا

میرا اک بازو تے ٹٹ کے میرے گل نوں آ گیا
 دُساں کیہ بستی جو میرے نال کھلی ڈالیا

اوہو چن تارا مرے بھنڈے دا تمھارے پے گیا
 بھلی نہیں جاندی سی جس دی بھال کھلی ڈالیا

قلعہ تیرے دین دا کچھ ڈھک گیا کچھ ڈولیا
 رُل کے چلی دُشمنناں اوہ چال کھلی ڈالیا

لیجی سی جنہوں وراثت وچ علیؑ وی دُوالفقار
 جھوں گیا اُس قوم دا اقبال کھلی ڈالیا

میں تے پتلے و پھے دے کتن توں پہلاں مک گیا
 لے کے کیہ آیا اے ہن ایہہ سال کھلی ۲ والیا

مک اپنے رب دے کولوں اپنی اُمت ای امان
 مکر دے لگے نیں تھیں تھیں جال کھلی ۲ والیا

ہن وی جے ادم ہیں کیہ تے بدن قسمتیاں
 ہن وی نیں رحمت تری دا کال کھلی ۲ والیا

ساڈے چالے ویکھ کے کھپین توں شفقت دا ہتھ
 تیری شفقت تے ہے ساڈی ڈھال کھلی ۲ والیا

مان ہے تا سب نوں جے ساڈی سفارش توں کریں
 رب دے گا آقاں سبھ ٹال کھلی ۲ والیا

اُمّتِ دی فریاد

جس دے پاروں کٹے جاوَن روگِ دو اکیہڑی اے
 ہرا کرے جو لُتت والا باغِ صبا کیہڑی اے
 جیہڑا بخشے قوم تری نوں دینِ دنی دی عزت
 محشر دیا شفیعاً اوہ مقبول دُعا کیہڑی اے
 جس دے پاروں اک بک ہوئے کھلری پُری اُمّت
 کیہڑا طورِ طریقتہ اے اوہ مہرِ وفا کیہڑی اے
 جس دا ہر ہر قطرہ جگ نوں اکورنگ وِج رنگے
 مے اوہ ہوشِ اڈاون والی وِج دُنیا کیہڑی اے
 جس دے پاروں منزل مے ول توافلہ ساڈا رکے
 اوہ ناقہ کیہڑا اے اوہ پُرسوزِ درا کیہڑی اے
 ساڈیاں فریاداں وِج باقی نہیں رہیاں تاثیراں
 قوم دے دل نوں کر دیوے جو مومِ صدا کیہڑی اے
 جگ دیاں لوکاں نوں اے اپنی دولت تے بھروسا
 ساڈی آس اُمید تے بن دس شاہا کیہڑی اے

بدلا رحمت والیا! ساڈے کھیت نی اُجڑن ولے
 جیہڑی تینوں نال لیاوے دس ادھ واکیہڑی لے
 سلطاناں دیاں شانان رکھن جہاں دیاں گداپیاں
 جھوک فقیراں والی جگ تے ہُن آقا کیہڑی لے
 اپنی جھوک وکسانی مینوں یس تیرے توں صدقے
 پچھیا جدوں انخوت دے عملاں دی جا کیہڑی لے

ایسے رنگاں والی جھوک دادس دے سبھ نول رستے
 اس محفل کرماں والی دا سبھ نول کر دیوانہ

میلاد شریف

رنگ بہاراں تھان تھان مٹے
مان تران خزاں دے مٹے

بدل خوشیاں والے وُستے
عُسم دے جنگل بیے ہستے

کھڑیاں صدق صفا دیاں گلہیاں
مہکیاں دل دیاں سنجیاں گلہیاں

نورِ حُندا دے پائی جھاتی
چانن دے وِج دُنیا نہاتی

پھٹیا پھیائی دا سُورج
جھم جھم کر دا سجدہ سُورج

شکر خدا دا کے وسیلے
سداں دے ہتھ ہونے پیے

رب سچے نے کرم کمایا
پاک محمد جگ ورج آیا

آیا بن کے رب دی رحمت
جاگی انساناں دی قسمت

مجبوراں دیاں سُنیاں گیاں
مجبوراں دیاں سُنیاں گیاں

خوش خبری مسکیناں تائیں
آیا سبھ دے سداں سائیں

درومی سارے دکھیاں دا
رب دا بندہ جگ دا مولا

بچپن توں سچ بولن والا
 دل دیاں گنڈھاں کھولن والا

پتھر کھک کے دوے دُعاواں
 اُسکے خُلق توں صدقے جاواں

پڑھا اُس تے تُوں تُوں دُم دُم
 صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

میلاد مبارک

ہر پل سے خوشی آج دُسی اے
 ہر شے دُنیا دی ہندی اے
 ہنس ہنس کے ایہہ گل دُسی اے
 دلداراں دا دلدار آیا

دھرتی دی قسمت جاگ پئی
 سُستی ہوئی رحمت جاگ پئی
 خالق نوں اپنی خلقت تے
 آج چہدوں ودھ پیار آیا

اُس آ کے ایس جہان اندر
 ناداراں دے دن پھیر دتے
 اوہ جا کے عرش معلے تے
 اُمت دے بخت سوار آیا

جس دکھیاں دے دردی توں
 پھتے سرداری دو جگ دی
 دھرتی تے اجدے دن تائب
 اوہ دو جگ دا سردار آیا

معراج دی رات

آج راتیں کالی کالی والے روتی لائی عرشاں تے
آج راتیں سُحراں تے مکاں نے عید منائی عرشاں تے

جیہڑا جو دی روٹی کھاندا اسی جیہڑا پھوپھڑا تے سوں جاندا اسی
آج راتیں دیکھن والی سی اوہدی وڈیائی عرشاں تے

دکھ سہہ سہہ کے بدکاراں دے، محبوب جڈن عمگین ہويا
دل راضی کرن لئی اوہد رت سیر کرانی عرشاں تے

ایہ عام بشر نہیں چیزاں کیہ کوئی بنیاں دلیاں پتوں وی
دسو چا جسدی ہوئی ہووے آج تیک سانی عرشاں تے

اُمت احساناں اوہدیاں نوں جھٹے تے کوں جھٹے تاہب
جس اُمت دے دکھوالے نے اُمت نہ بھلائی عرشاں تے

قدر دی رات

رب سچے ملت بیضا دا ایچ مان ودھایا آج راتیں
قرآن جیہا کامل مصحف نازل مندرمایا آج راتیں

جبریل فرشتیاں نوں لے کے دُنیا تے اترے ہوئے نہیں
مُجُوب دی اُمت تے رب نے وکھ کر م کمایا آج راتیں

فرمایا ابوہریرہؓ نے اس رات عبادت جس کیتی
اُس اپنے پشلے عصیاں نوں رب توں بخشایا آج راتیں

اس رات دی عظمت برکت نوں ایہ ظاہری اکھاں کی جانن
اللہ نے ساری دھرتی تے اک ٹور کھنٹایا آج راتیں

ایہ رات ہزاراں راتاں توں افضل ہے اس وچ شکرناہیں
جس قُربت لوٹری خالق دی اُس بخت جگایا آج راتیں

قرآن مجید

سوہنے رب دا سوہنا تے سردار کلام اے
عزتآں تے تعظیماں دا حقدار کلام اے

غلطی، عیب، خطا توں اُپتے ایہدے اکھر
کوئی بنا نہ سکیا ایہدے درگے اکھر

سورۃ کوثر لکھی دیکھ کے کعبے اندر
مُنیہ کافراں ایہہ نہیں کسے بشر دے اکھر

ذمہ ایہدی راکھی دا رب آپ لیا اے
ایہدیاں معنیاں دج کوئی کیوں فرق لیاوے

انساناں دے داہتے چھیکڑ لا دستور اے
جس دی ہر ہر آیت سورت نور و نور اے

ایہدے بعد کسے تانوں دی حاجت ناہیں
رب تے پاک نبی دیاں منن دایاں تائیں

عزوة بدر

غیرتاں دا نورُ تھاں تھاں بدر اندر چھا گیا
 حق تے باطل دا نارا ہون دا دن آگیا

مصطفیٰ نے چمک کے ہتھ جد بدر وچ کیتی دُعا
 او سے ویلے فضل رب دا جوش دے وچ آ گیا

عقبہ، شیبہ تے ابوہلماں دے مُٹے سارے مان
 نکلے جد میدان وچ حمزہ، علیؑ ورگے جوان

ساز تے سامان تے تکیہ نہ ڈر دشمن دا سی
 رب دا وعدہ چین سارے مومن دے من دا سی

دیکھ کے جذبہ مسلماناں دا رب نے ٹوریاں
 قدسیاں دیاں ٹوریاں دے نال پھیاں نصرتاں

حق پرستیاں مان کی کامنراں دا توڑیا
 بدر والے معرکے تاریخ دا رخ موڑیا

حاضری مدینہ منورہ

پر انجے جیوں سفنا ڈٹھا	اکھیں شہر مدینہ ڈٹھا
جس جس دن میں روضہ ڈٹھا	اوہ ہر دن سی گھڑی برابر
جس پل گنبد خضرا ڈٹھا	اُس پُسر نہ آئی مینوں
رُج رُج کدوں مواجہ ڈٹھا	رُج رُج کدوں وگائے اتھرو
جدوں ریاض الجنۃ ڈٹھا	سجدیاں لئی تھیں لہجہ نہ سکی
ہر تھم جھم جسم کدا ڈٹھا	راناں نوں جد وہک لگی
تھم سریر نیارا ڈٹھا	تھم وٹودا، کرس دے ڈٹھے
جو سر ڈٹھا جُکیا ڈٹھا	حضرت عائشہ دے تھم اگے
جدوں کدی حستانہ ڈٹھا	ہوک جیہی اک سینیوں اٹھی
تھم جدوں توبہ دا ڈٹھا	تائب ہو یا سچا تائب
اصحاباں دا صُفّہ ڈٹھا	رہ ڈٹھا جبریل ہوراں دا
اُس بی بی دا حجرہ ڈٹھا	حسین نے جدے پتر
ہر کوئی گنبدھیں لگا ڈٹھا	بوہے بند بقیع دے ہوئے
فاتحہ ہر کوئی پڑھدا ڈٹھا	حضرت دے سنگیاں سیناں تے
جدوں محمد دا جلوہ ڈٹھا	پُہل دروداں والے چاہڑے

اس نے پیار نبیؐ دا ڈٹھا اس نے پیار نبیؐ نوں کیتا
 دامن دے وچ سٹا ڈٹھا حمزہؓ، مصعبؓ، عبداللہؓ نوں
 کھوہ عثمانؓ غنی دا ڈٹھا قبلتین وچ سجدے کیتے
 ہر کوئی نفلیں مہجہ ڈٹھا خندق دیاں مہیناں اندر
 ایہدا فیض نیا را ڈٹھا شانِ قبائلی میں کیہ وساں
 عمرہ حج و ٹہیندا ڈٹھا دونفلاں دے بدلے ایتھے
 دکھرا ایہدا مرتبہ ڈٹھا ایہہ اسلام دی پہلی مسجد
 ہر رکھ بھاگیں بھبریا ڈٹھا باغ ڈٹھا سلمان ہوراں دا
 ادہ طاہرہ، مکینہ ڈٹھا جس نوں شانماں رب نے دتیاں
 ہر تھاں ٹرڈا پھر دا ڈٹھا وچ خیالاں پاک نبیؐ نوں
 صدقے داری جاندا ڈٹھا ہر کوئی اوہناں راہواں آتے
 ہر ذرہ ساہ لیندا ڈٹھا ڈٹھا ہر پتھر آہ بھر دا
 ہر تھاویں لو لگی ڈٹھی
 ہر تھاویں چن چڑھیا ڈٹھا

پاراہائیت

(۱)

چڑھیا چن محرم والا
 اکھیاں اگے نقشہ پھریا
 کیوں حضرت دی بھرت دا
 دل وچوں اک سورج پھٹیا
 سجرے آدم آہر دا سورج
 جا گیا جذبہ جُتھے اندر
 شہر نویں آباد کرن دا
 شہر جنہاں دیاں جوہاں اُتے
 حق سچ والا پہرہ ہوئے
 جتھے عدل دا ڈنکا بجے
 جتھے خیر دا چرچا ہوئے
 سبھ انسان برابر ہوون
 کوئی نہ وڈا چھوٹا ہوئے
 لکھ سلام نبی سدرتے

(۲)

پڑھیا چن صفر دا جسم

یا دہرہ دی آئی مینوں

جس دی ملی اجازت سانوں

دو ہجری دے سال صفر وچ

قدرت والے رب فرمایا

”اللہ والے رستے دے وچ

ادھناں دے نال کرو لڑائی

جو لڑوے نیں نال تہاڈے“

جان مال تے دین دی خاطر

انج لڑائی جاسز ہوئی

مٹھ بجھا انج نصرت والا

دین دا جھنڈا ہوئی ہوئی

ہوندا گیا اُچھے توں اُچھا

لکھ سلام نبی سرور تے

(۳)

ماہ ربیع الاول آیا

ٹھنڈ دلال وچ پاندا ہویا

تھاں تھاں چانن لاندہ ہویا

بت سبھ گوڑیاں شانوں والے

منہ بھرنے دھرتی تے ڈگے

آیا جگ دا سوہنا بادی

جناں انساناں دا بادی

سینیاں دے وچ دسن والا

سڈھا رستہ دسن والا

لوکاں وچ سکھ وٹن والا

ماٹیاں دے دکھ وٹن والا

جھوٹ تے کھوٹ مٹاؤن والا

حق دا حکم چلاؤن والا

لکھ سلام نبی سرور تے

(۴)

ماہ ربیع الثانی چڑھیا

یاد آیا اوہ بھائی چارہ
 جیہڑا شہر مدینے جا کے
 قائم رکیتا پاک نبیؐ نے
 وچ ہاجراں تے انصاراں
 مالک دے پُت انس دے گھر وچ
 نیہہ اخوت والی رکھی
 میرے سوہنے کئی ماہی
 بھائیاں سکیاں بھائیاں توں ودھ
 اک دوجے دے درد وٹڈائے
 ہر شے انصاراں وٹڈ دتی
 کئے دے دینی بھائیاں نوں
 جگ توں دکھارشتہ سی ایہہ
 لہو دے ڈاہڈے گوہڑے رشتے
 جس دے اگے پے گئے پھگے
 نواں وسیب اک سامنے آیا
 جس تے سی رحمت دا سایا

لکھ سلام نبیؐ مرورتے

(۵)

چڑھیا جدولِ جمادی پہلا

گونجیا کن وچ جنگی خطبہ
 جیہڑا پاک نبیؐ نے دتا
 موتہ دل جانڈے لشکر نوں
 شہروں باہر شنبہ کو لے
 فرمایا سرکار مری نے
 "تو ناں رب دا شام نوں جاؤ
 کرو لڑائی رب دیاں دیریاں
 اپنیاں دیریاں ناں لڑائی
 وچ عبادت گاہواں بیٹھیاں
 لوکاں تے پر ہنتھ نہ چکنا
 عورتاں، بچیاں، بڈھیاں تائیں
 دکھ نہ دینا قتل نہ کرنا
 نخل تے کوئی رکھ نہ ڈھنا
 نہ گلے کوٹھے نوں ڈھانا"
 انساناں دا رکتا درد سی
 اُس اک دل وچ

لکھ سلام نبی سرور تے

آیا جدول جمادی دوجا

معاہدہ آیا یاد نبی دا
 مدنی لوکاں نال جو کیتا
 میرے سرور، میرے آقا
 پہلی سیاسی لکھت سی جہڑی
 ایس انٹی لکھت نوں لے کے
 سوہنا ذمی العشیرہ توڑی
 آپ گیتے او تھوں دے وی
 دسن والیاں لوکاں تائیں
 معاہدے دے وچ شامل رکیتا
 ایس معاہدے موجب ہوئے
 اک بک سبھ طیبہ دے واسی
 خون خرابے نوں روکن لئی
 مظلوماں دی مدد کرن لئی
 ایہہ تحریر لکھائی حضرت
 گل عالم تے خلقت دے لئی
 جہڑا آیا بن کے رحمت

لکھ سلام نبی سرور تے

(۷)

چمن رجب دا جسم چڑھیا

سوچ براق اقصا ول اڈیا
 جتھے پاک نبیؐ دے پچھے
 بنھ صفاں سبھ نبیؐ کھولتے
 جتھوں اپڑے آقاؐ ساڈے
 سدرا توں وی کتے اگیرے
 او اڈنا دی منزل توڑی
 خالق دی خدمت وچ کیتے
 پیش نیازاں والے تھئے
 اگوں ربّ تعالیٰ دتے
 امت لئی نمازاں روزے
 بھیت خدائیاں والے ساڈے
 پاک نبیؐ توں کھول کے دتے
 سبھ امکاناں دے درکھولے

لکھ سلام نبیؐ سرور تے

(۸)

آیا مہ شعبان معظم
 اچھی شان نبیؐ دی اُتے
 دین گواہی دو بھری وچ
 پاک نبیؐ تے وچ نمازے
 اُتریاں آیتاں

اے پیغمبر
 تیکنے آل اسیں مکھ تہاڈے دا
 گھڑی مُڑی اسمان ال اٹھنا
 پھیرنے آل اسیں اُس قبلے ول
 تہانوں، جیہڑا چنگا لگے
 پھیر لوو رُخ اپنا اودھر
 جدھر رب دا پہلا گھر اے
 مشرق مغرب رب دے لئی نہیں
 اوہو رب جہنوں وی چاہے
 سدھا پدھرا رستہ دے

لکھ سلام نبیؐ سرور تے

(۹)

آیا مہ رمضان مبارک

خیر تے برکت جگ وچ وڈن
 رحمت جس دا پہلا دھاکہ
 بخشش جس دا وچلا دھاکہ
 دوزخ دی اگ توں چھٹکارا
 دیوے چھیکڑ والا دھاکہ
 رات قدر دی جس وچ آئے
 جیہڑی راتیں رب پچھنے
 نازل کیتا پاک نبیؐ تے
 چھیکڑ لے دستور اپنے نوں
 ایس ہینے رب نے کیتا
 حق تے باطل وچ نتارا
 بددے اندر رب سوہنے نے
 اپنا وعدہ پورا کیتا
 ماڑیاں دا سر اچا کیتا
 دے کے فتح مسین کئے دی
 حق دی طاقت حق منوائی

لکھ سلام نبیؐ سہرتے

(۱۰)

پڑھیا جدول شوالِ مہینہ

یاد آیا اُس عیدِ دا نقشہ
 جدولِ مدینے والے لوکی
 بکتے چہر توں راہِ تکرے سن
 جگ توں وکھرے پہنمبرِ دا
 اینے چر وچ سوہنا سرور
 عید اکٹھ ول آوندا دسیا
 انگلی لا کے کوئی بچہ
 جھپڑا حسنِ حسین دے وچوں
 کوئی نہیں سی، ہور سی کوئی
 ایہہ سی اک یتیم وچ پارہ
 جس دے چامل پورے کردیاں
 پاک نبیؐ نوں دیر ہوئی سی
 آپ یتیم سی بھاویں سرور
 سی پر ہتھ دے دے اُپر
 ہر بے وس دے رکھن والا

کھد سلام نبیؐ سرور توں

(۱۱)

چڑھیا چن ذیقعدا چڑھیا

پھر گئے میریاں اکھیاں اگے
 صلح حدیبیہ دے سبھ منظر
 یاد آئی بیعت رضواں دی
 جس وچ چھپی ہوئی حکمت
 پاک نبیؐ بن کسے نہ سمجھی
 اللہ اللہ کویں نبیؐ نے
 ہر تھاویں اخلاق سکھائے
 امن امان دے طور طریقے
 ساری دُنیا نوں سمجھائے
 لشکر اسلامی جد پرتے
 کر کے صلح حدیبیہ اندر
 فتح مسین دی ملی بشارت

لکھ سلام نبیؐ سرور تے

آیا آیا مہ ذوالحجہ دا

حج نبی دا پھلتے آیا
 قصوا اُتے عرفات اندر
 خطبہ دیندا سی پیغمبرؐ
 ”عورتاں، مال تے خون تھاکے
 انجے عزت دے لاتی نیں
 جیویں اج، اس تھال، اس ماہے
 رسماں سبھ جہالت دیاں
 ساڈے قدماں دے وچ رُلیاں
 میں آل اس دُنیا دے اندر
 سبھ توں پکھوں آدن والا
 حشر سمے تیکر دا ہادی
 تیں او چھیکڑ والی امت
 تہاڈے تیکر میں اپڑائے
 حکم خداوند والے سارے
 لوکو ! لوکو ! دیہو گواہی
 سبھ نے جدوں شہادت دتی
 رب سچے نے مہراں لایاں
 دین مکمل ہون دیاں

کھ سلام نبی سرور تے

منقب

سیدنا حضرت ابو بکر صدیق رضی اللہ تعالیٰ عنہ

جس دی یاری سدا رہوے گی مثال
اوہ ابو بکرؓ اے دُمن دا جمال

ثانی اشنین سی جو ثور اندر
قبر وی اوہدی اے نبی دے مال

جس نوں رب نے کیا سی لَا تَحْزَنُ
دُسو کیہڑا سی اوہ نبی دا بھیاں

جگ دا محسن جنہوں کوے محسن
جنہوں جگ آکھے دین دا لُج پال

کس نے غر دے تبوک دے ویلے
پیش کر دتا اپنا سارا مال

أَشْبَحَ النَّاسَ جَسَ نُوں آکھے عَلِيٌّ
کیوں نہ منے جہان اُس دے کمال

سیدنا حضرت عمر فاروق رضی اللہ تعالیٰ عنہ

اپنے رب توں جس صاحبِ نون پیغمبرؐ نے منگیا
اوہ فاروقِ عشرہ جس کیتا سرِ اسلام دا اچھا

بیت المقدس توں کابل تک جس نے جھنڈے گڈے
اوہے تن تے دیکھیا جگ نے ٹاکیاں والا گڑتا

آقا پھرے ہمارے خادم ناقے اُتے ہوئے
ویلے دی کھٹی ہوئی اکھ نے ایہہ منظر وی ڈٹھا

مسکیناں دے درد و نڈائے بھکھے لوک رھبائے
ہر دکھ اپنی جان تے جر کے دان خوشی دا کیتا

محکم خدا دابر حالت وچ رکھیا سر متھے تے
 عشق رسول اللہ دا اوبے لُک لُک دے وچ چیا

اوہ فاروقِ عظیم جس بارے آکھیا پاک نبی نے
 ہوندا عمر بے میرے پچھوں ہو رہی کوئی ہوندا

سجّہ دشمن بنے وڈے نال اکو ورتارا
 بھل نہیں سکدا دُنیا تائیں عدل انصاف عمر دا

معزولی توں پچھوں آکھیا خالدِ سیف اللہ نے
 ایس جتنے دے ہوندیاں کوئی فتنہ نہیں اٹھ سکدا

سیدنا حضرت عثمان غنی رضی اللہ تعالیٰ عنہ

جاری لے قیامت دے سمے تک جہدا فیضان
قرآن دا جامع سی اوہ عثمان بن عفان

زر جہدا مسلماناں دے کم آیا ہمیشہ
اوہ نیکی ای نیکی سی اوہ احسان ای احسان

شرمائے فرشتے وی جہدی شرم حیا توں
ہو گزریا اے جگ توں اجیہا وی اک انسان
اسلام دی تاریخ دا اوہ پہلا مہاجر
رضوان دی بیعت دا سبب ہو یا جو عثمان

ہووے نہ مسلماناں دے وقح خون خرابہ
ایہ سوچ کے جان اپنی نوں اُس کیتا سی قربان

سیدنا حضرت علی کرم اللہ وجہہ

سوہنی صورت ، سوہنی خصلت ، سوہنی چال علیؑ دی
نہجرات ، نہ حکمت دے وچ کوئی مثال علیؑ دی

اللہ پاک نے شیر اپنے نوں گھٹی تیغ حضوروں
دشمن فیر بھلا جھل سکدے کیوں جھال علیؑ دی

اوہ بارون محمد دا وچ دُنیا تے عقبے دے
جیکر چاہویں خوشی نبیؐ دی کر توں بھال علیؑ دی

دشمن اوہے جُتے تائیں ضُعت پہنچا نہیں سکدے
جس ملّت نوں ربؐ سچے نے بخشی ڈھال علیؑ دی

مختر وچ جاواں گے گاندے پاک نبیؐ دیاں نعتاں
کوڑ تے جاواں گے پاندے اسیں دھال علیؑ دی

سلام

(حضرت امام حسینؑ دی خدمتِ وِج)

کہدا دکھ ہر ویلے سچرا اے کہدے غم وِج اتھو رُکدے نہیں
اُوہ لال ہے زہراؑ بی بی دا جہدے فیض دے چشمے ٹکدے نہیں

توجید دے بوٹے دا راکھا روندی زینبؑ نوں آہندا سی
جو جان اپنی پیاری سمجھن اُوہ بھار وفا دا مچکدے نہیں

جس پاک گھرانے دے وِچوں شبیرؑ جیہے فرزند ہونے
اُس پاک گھرانے دے خادم تاجاں تختاں تے ٹھکدے نہیں

حیدرؑ دے شیر نے ہر دے کے دس دتا ساری دُنیا نوں
توجید دا مطلب جو جان اُوہ غیراں اگے مچکدے نہیں

حق چیز ای ایسی اے یارو گجی جیہڑی رہ سکدی نہیں
جویں عشق تے مُشک کے صورت لوکاں توں لکایاں ٹکدے نہیں

کہبل دی دھرتی دے ذرے ایہو پیغام سنا دے نہیں
عمران تک جانیاں نہیں تا بے پر عشق دے پینڈے ٹکدے نہیں

کربلا دے شہیداں دی خدمت وچ

سلام

وصفاں دے وچ نرے	کربل دے ایہہ جیالے
حق دی پہچان والے	دین آتے نیں شہادت
کرن آتے نیں اجالے	ہستی دے رستیاں تے
ایمان دے حوالے	

بندے ایہہ پیار دے نیں	راہی ایہہ حق دے راہ دے
گھر بار وار دے نیں	دین اتوں اپنا تن من
تقل وچ کھلا دے نیں	پھیل اپنے خون والے
قاصد بہار دے نیں	

ہر منٹھے توں اے ظاہر کردار قافلے دا
 عباسؓ چکیا جھنڈا جی دار قافلے دا
 تصویرِ عظمتاں دی سالار قافلے دا
 سردار قافلے دا

جگ دیندا اے سلامی ایہناں مجاہداں نوں
 پھلاں جیسے پچیاں نوں باپردہ بیبیاں نوں
 بھدی اے ساری دُنیا حُرور گے سنگیاں نوں
 جرات دے پیکراں نوں

کربلا کے مسافر

(حسینی ماہیا)

چھٹ دس نگاراں دا
 کدھرنوں ٹڑی جانداے، ایہہ جیش بہاراں دا
 اس کتول جانا اے
 جو شکر تاریاں دا، دھرتی تے روانا اے
 ایہہ قافلہ کس دا اے
 ہر شخص دے چہرے تے، اک چانن دسا اے
 سالار کھلوتا اے
 یاں عزم تے ہمت دا، کہسار کھلوتا اے
 اوہ پیا فرماندا اے
 ”رنگ جگ تے بدل لیا، حق مٹ دا جاندا اے
 باطل جو شاہی اے
 ہتھ اوہدا کوئی پگڑے، ایہہ حکم الہی اے“
 مقصود شہادت اے
 جیونا وچ ظلماں دے، اک جرم اے ذلت اے“

ایہہ کیہڑا اجاڑ آیا
 اڑ کھلتا جتھے آکے، گھوڑا اُس مدنی دا
 منٹاسی مشیت دا
 اُس شہ اسواراں دے، راہوار دا رگ جانا
 اترن دا حکم دتا
 مالک دی مرضی نوں، حضرت نے پاتتا
 لگدے نیں پتے خیمے
 مدنی اسواراں دے، اج علقمہ دے کھنڈھے
 معلوم سی کد لوکاں
 چکمن گیاں ایہہ تھاواں، دسن گیاں ایہہ جھوکاں
 کد جگ نوں خبر ہسی
 زلیویں ایہہ کربل دی، اسمان کدی ہسی
 اندازہ ایہہ کنہوں سی
 اس تھاں دی زیارت لئی، آون گے فرشتے وی

محبوب سبحانی حضرت غوث الاعظم جیلانی رحمۃ اللہ علیہ

اللہ اللہ مرتبا بغداد والے پیر دا
دم بھرن سبھ اولیا بغداد والے پیر دا

چاہویں جے آسائیاں دُنیا تے عقبیٰ والیاں
توں عمل مشعل بنا بغداد والے پیر دا

تار دیوے بیڑیاں تے بدل دیجے قسمتیاں
اک نظر بھر دیکھنا بغداد والے پیر دا

آپ تینوں درتے سدے داد دیوے شوق دی
شوق توں اینا ودھا بغداد والے پیر دا

ایس دُنیا دے شہنشاہاں نوں کجھ نہیں جاندا
جہڑا بن جائے گدا بغداد والے پیر دا

میں صدقہ طے جاواں تائب اُس جہنے دی عقل توں
جہڑا شہیدا ہو گیا بغداد والے پیر دا

سلام

دین دُنیا دے سرور تے لکھاں سلام
 آمنہ دے سپتر تے لکھاں سلام
 سبھ جماناں دی رحمت تے لکھاں درود
 ساری خلقت دے ربیر تے لکھاں سلام
 جس دے خُلقاں نوں رب نے صلاحیا بڑا
 اوس دو جگ دے ربیر تے لکھاں سلام
 حق دا جھنڈا جنہ چکیا سکلیاں
 اوس کئی دلاور تے لکھاں سلام
 اوہدے صدیق^{رضی} تے اوہدے فاروق تے
 اوہدے عثمان^{رضی} تے حیدر تے لکھاں سلام
 اوہدی ازواج تے اوہدی اولاد تے
 اوہدے شہر^{رضی}، شہر^{رضی} تے لکھاں سلام

فکر تے فن

حفیظ تائب دی پنجابی نعت

اُچیاں قدراں دی شاعری

نبی آخر الزماں، فخر دو جہاں حضرت محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم دی ذات پاک اللہ تبارک و تعالیٰ دی ذات اقدس دے بعد اک مسلمان دے ایمان و احصہ اے کلہ طیبہ و روح حقے اک مسلمان اللہ تعالیٰ دی توحید و اقرار کردا اے او تھے رسولِ برحق صلی اللہ علیہ وسلم دی رسالت نوں وی من دا اے دو جے لفظاں وچ رب دی حمد دے نال رسولِ پاک دی تعریف وی کردا اے ایہہ تعریف تے ایہہ وڈیائی نعت اکھواندی اے۔

اللہ تبارک و تعالیٰ نے آپوں قرآن شریف وچ کئی تمناں رسولِ عربی، دی تعریف فرمائی اے تے مخلوق نوں آپ دی تعریف کرن دی پکی گیتتی اے جیویں اک تمناں ارشاد ہوند اے۔

• اللہ تے اوہدے فرشتے نبی (صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم) تے درود

گھلے نہیں۔ اے کوکو! جیڑے ایمان لیا تے او تیس وی اوہناں تے
درود گھلو (ترجمہ)

ایہہ مطلب ایہہ ہویا کہ قرآن شریف وچ رب تعالیٰ نے انسان نوں جیڑے حکم دتے نہیں اوہناں نوں مننا ہر مومن لئی لازم اے تے ایہناں ای حکماں وچوں اک حکم ایہہ وی اے کہ مومن رسولِ پاک اُتے درود گھلن اوہناں دی وڈیائی کرن ایس حکم اُتے عمل قرآن دے نزول اُتے ای شروع ہو گیا سی حضرت ابوطالب بن حضرت عبدالمطلب توں ایہہ سلسلہ شروع ہو کے حضرت حسان بن ثابتؓ، حضرت کعب بن زہیرؓ حضرت عبداللہ رواحہؓ توں اُتے حفیظ تائب تیکر اُٹیا تے ایہہ سلسلہ ساری دنیا وچ اُتے آیا اے تے قیامت تیکر اُتے رہے گا۔

حفیظ تائب ہوواں نعتِ رسولِ پاک نوں بالکل رب دے فرمان موجب اپنایا
 اسے ایس گل دا اقرار اوہ اپنی کتاب "پنجابی نعت (انتخاب) ص ۵ تے کر دے نہیں۔
 ایہہ ای نہیں سکوں اوہناں نے نعت دی روح تیکر اپڑن واسطے ذکر کیتی آیتہ دی تفسیر
 اُتے وی غور فکر کیتا اسے تے دنیا و پرچ ہن تیکر کمی نعت تے اوہدے اسکاناں واسطے
 دی کیتا اسے ایہو وجہ لے کہ حفیظ تائب دی نعت مدح رسولِ پاک توں اگے نکل کے
 سیرتِ رسول دے اڑواڈا لگاں تے آج دے ذاتی تے کائناتی آشوب تیکر اپڑ گئی اے۔
 حفیظ تائب ہوواں دی پنجابی نعت گوئی نوں اسی تن وڈھے حصیاں وچ وڈھ سکے
 آن پہلا حصہ مدح رسول والا اسے جس دا حکم قرآنِ پاک وچ آیا اے حفیظ تائب ایسے
 حوالے نال لکھدے نہیں۔

سارے قرآن دے وچ رب نے تعریفاں اوہدیاں کیتیاں نہیں
 کتے مکھا اوہدے دیاں قسماں نہیں کتے زلف و دوتا دیاں گلاں نہیں

حفیظ تائب دے نیرے نعت دے مدھیہ ہجے دا مقصد رسولِ اکرم دی تعریف کر کے آپ
 دے ذکر نوں اُچا کرنا، آپ دے ذکر نوں لوکاں دے نیرے کرنا تے ایس حوالے نال آپ
 دی عزت نوں ہمیش لئی اُچا کرنا اے تے ایہہ اک لحاظ نال ارشادِ ربانی دی تعیل اے
 پنجابی نعت، انتخاب ص ۵، کیوں جے حفیظ تائب مدح رسولِ رب تعالیٰ دے حکم نال
 کر دے نہیں۔ ایس لئی ربوبیت تے رسالت وچ فرق توں اوہدے سمجھ لے آگاہ نہیں اوہناں
 دا لکھتہ نظر ایہہ اے کہ

اوہنوں رب دے نال دلایئے تے ایماں لوں خارج ہو جائیئے

اوہنوں دکھراں توں جہانیئے تے مقبول عبادت نہیں ہوندی

ایہہ بڑا باریک تے واضح فرق اوہناں اپنی ساری نقیہ شاعری وچ قائم رکھیا اے

ایس حوالے نال رب تعالیٰ دے علاوہ حفیظ تائب دوجے نبیاں دیاں کولوی دی رسول
 پاک دی ذاتِ اقدس نوں دکھراں کر کے دیکھدے نہیں دوجے لفظاں وچ رسولِ پاک دی
 انفرادیت اوہناں نعت آکھن ویلے اپنے ذہن وچ رکھی اے ایس حوالے نال الوہیت
 نبوت تے رسالت دا تار اکھریاں اک تھکاں دوجے نبیاں نوں سن دیاں حضورِ بارے

فرماندے نہیں۔
 دنیاوں اگلے نبیاں وی وحدت ہے رنگ و پرج رنگیاسی
 پہ توں سلطان مدینے سے کچھ وکھرے رنگ جمائیں

رسول اکرم وی اک ہو رخصت دستیاں مکھدے نہیں
 ایسہ عام بشر نہیں چیزاں کیہ کوئی نبیاں و تیاں و پچوں وی
 دسو چا جس دی ہوتی ہووے اچ تیک رسال عرشاں تے

ایتھے اوہناں بشر دے حوالے نال وی رسول برحق توں اک دکھری بھال تے کھلوتا
 دس دتا اسے، الوہیت، رسالت تے بشریت، دے ایہناں نکھیڑیاں مگر دوں اوہ رسول پاک
 دی مدح ول جٹ پیندے نہیں ایسں دا حوالہ ذاتی تے ہاں اے اوہ کا سنائی حوالہ دی لیاؤندے
 میں ذرا ایہ شعر دیکھو۔

رب دیا پیا راج تیری خص جس مُوٹو پیا کر دا
 تیرے سوہنے قد دیاں گلاں سُرو مُرو پیا کر دا
 تیرے اک دم بدلے رب نے جگ دی راس رچائی
 تیرے نغے دم دم چھوہے ساہواں دا اک تارا

جس ویلے ساہواں دے اکتارے دے حوالے نال حنیفہ تائب آپ رسالت دی مدح
 دے نغے کھنڈ ان لگدے نہیں تے ایہدے دوح اوہ اک سا اک وادرجہ افتقار کرے
 نظر آؤندے نہیں جتھے عشق دے حوالے نال وارنگی تے شوق دا دورہ دورہ ہوندا اے
 ڈاکٹر سید عبداللہ چوری حنیفہ تائب ہوراں دی اردو نعت دے حوالے نال لکھیاں

”وہ (حنیفہ تائب) ایک ایسا وصف ہے جو حضور کے روبرو کھڑا ہے، اس
 کی نگاہیں جھکی ہوتی ہیں اور اس کی آواز احترام کی وجہ سے ڈبھی ہے مگر نہ
 ایسی کہ سنائی نہ دے اور نہ ایسی اونچی کہ سوز ادب کا گمان گزرے۔ شوق ہے
 کہ آؤ آتا ہے اور ادب ہے کہ سٹھا ہوا رہے۔ (صلو علیہ وآلہ، ص ۱۰)۔“

ایہہ گل اوہناں دی پنجانی نعت گوئی آتے وی سگوس لاگو ہوندا اے حنیفہ تائب
 آتے نبی پاک دی محبت واددھیرا اثر اے کیوں جے اوہناں دا خیال ایہہ لے کہ

گل حق دی اے نہیں اوہناں نوں کجھ حق انسان اکھوانے وا
 انسانیت دے محسن دی جہناں نوں محبت نہیں ہوندی
 نبی پاک دی محبت نے حفیظ تائب دے سبھا وچ کو مٹا، حلیمی، پاک بازی، خدا
 خونی، ایشارہ جذبہ، بڑدباری، عدل پسندی تے امرت مسلمہ واسطے ورد مندی پنگراتی اے
 حفیظ تائب نے نبی پاک نال اپنے تعلق نوں بڑے من کھجی ڈھنگ نال شعری روپ
 وچ ڈھالیا اے کجھ شعر ویکھو۔

عشق تیرے نے چنے وانگوں اندر مُشک چپایا
 یاد تیری وچ کوئل وانگوں دل کو کوپیا کردا

مہکی مہکی اے دل دی گلی پلکاں تے بتیاں بلیاں نہیں
 دم دم دے نال اڈیکان مینوں اس عربی سانول دیاں نہیں
 نبی پاک دی محبت وچ اوہ اپنے آپ نوں کلیاں نہیں سمجھدے جدوں اوہ ذکر نبی وچ
 ہوندے نہیں تے اوہناں نوں اسخ جا پدا اے۔ ساری کائنات ای ایس ذکر وچ
 مشغول اے ایہہ ای منزل اے جس بارے میں کچھ عرض کیستی سی کہ حفیظ نبی پاک دے
 عشق وچ ساک دادر جبروی حاصل کیتا اے۔ فرماندے نہیں
 فخر کی تیرا نام لوں تے صدقے جاوون مہکاں
 راتیں گل کراں جد تیری تاے بھرن ہنگارا

اک پاسے تے ایہہ عشق ذاتی دے نال نال کائناتی اے تے دوجے پاسے ذاتی
 تعلق وچ ادب تے احترام دا ایہہ حال اے کہ
 ادبوں اکھ جیکی نہیں جاندی
 سامنے جد اوہ در آؤندا اے

ایہوں تیکر کہ

خوت لبان تے آون دی تھادیں
 اکھیاں دے وچ تر آؤندا اے

ایس منزل تے تاں زبانوں حرف کتھے نکلدے نیس بس اکھیاں وچوں ہنوی جاری
 رہندے نیس پر ایس گل دا احساس دی اے کہ منگنا بھانویں رب تعالیٰ توں ای واجب
 اے تے حنیظ تائب نے نعت و ترج وی جدوں کجھ منگیا اے عام کر کے رب کو لوں
 ای منگیا اے پر اوہ نال ای ایس گل دے دی قائل نیس کہ رب نے ای تاں حضور دی
 ذات اقدس نوں "قیوم" قرار دتا اے یعنی "دنڈن والے" ایس لئی اوہناں کو لوں وی منگیا جاسکدا
 اے پر بڑی پاک دی بارگاہ وچ اچڑ کے حنیظ تائب "ادبوں اکھ نہیں چکدے" تے زبان اُتے حوت
 ۱۱ دن دی محال اکھاں ترج اتھرو آجا دے نیس پر منگن دی خواہش بے ایس کسے انکسار
 عاجزی تے کو طمانال ترلا پائمدیاں کندے نیس۔

تائب جیساں نوں خیر دی منگن دی چاچ نیس

چپ چپ کھلوتے ہوئے فقیراں دی سائلے

گل درج توں طلب تیکر اچڑ گئی ایس لئی کہ درج وی اک لحاظ نال طلب واسطے ہی رب تعالیٰ
 دی خوشنودی دی طلب کہ رسول پاک دی درج رب تعالیٰ دا حکم اے انسان لوں ایس حکم دی
 عدولی دینا تے آخرت وچ نوار کر دی اے نال ای ایہہ گل کہ ایس درج دا اک مقصد جو رووی
 تے اے کہ رب تعالیٰ نے ایس حکم وچ ایہہ حکمت رکھی اے کہ انج باطل نظریات واروہ وی
 ہو دے گا حضور دی ذات اقدس کیوں جے اک لحاظ نال مجسم قرآن میں ایس کر کے اوہناں
 دی درج اوہناں دا ذکر اک لحاظ نال قرآن دا ذکر اے تے قرآن دا ذکر رب تعالیٰ دا ذکر اے
 ایس لئی حنیظ تائب ہوراں نے اپنے اک شعر وچ جیٹرا دیکھے درج کیتا جاجیکیا اے لکھیا اے
 کہ رب دے نال جے رسول پاک نوں رلا کے نہ دیکھیا جاوے یاں دوجے لفظاں وچ رسول
 پاک نوں رب نالوں لکھیٹر کے دیکھیا جاوے تے عبادت مقبول نہیں ہوندی۔

جدوں اسی ای تھے اڑنے ان تے ای تھے حنیظ تائب دی نعتیہ شاعری داد و جاوڈازنگ
 یاں قسم نال سائوں جانکاری ہوندی اے تے ایہہ اسے رسول پاک دیاں صفتاں بیان کرنایاں
 رسول پاک دی سیرت دا بیان حنیظ تائب ہوراں "باراں ماہ سیرت" لکھے نیس اوہناں وچوں
 "محرم" تے "ذوالحجہ" وچوں دو اقتباس ملاحظہ فرماؤ۔ پھیراگے ٹراں گے۔

چڑھیا ہیں موسم والا
اکھیاں آگے نقشہ پھریا

مکھول حضرت دی ہجرت دا
دل وچوں اک سورج ٹھنڈیا

سجرے آدم آہر دا سورج
جاگیا جذبہ جتھے اند

شہر نوین آباد کرن دا
شہر جنہاں دیاں جُول اُتے

حق پرچ والا پرہ ہوسے
جتھے حدل دا ڈنکا دبتے

جتھے خیر و احسب چاہوسے
سمجھ انسان برابر ہوں

تے سہ کوئی نہ وڈا چھوٹا ہوسے

آیا آیا ماہ ذوالحجہ دا
عج نبی دا چیتے آیا

قصوا اُتے عزت اند
خطبہ دیند اسی پیغمبر

عزتاں مال تے خون تساڈے
انج عورت دے لائق نہیں

جیویں اج، اس تھاں، اس ماہ
رسمال سمجھ جہالت دیاں

ساڈے تہاں دے پرچ لڑیاں
میں آں جگ پرچ آخری ہادی

تیس ادایتھے آخری امت
تھاڈے تیکر میں اپرٹاے

حکم خداوند والے سارے
لوگو لوگو! دیو گواہی

بندیاں جہوں شہادت دتی

رب سچے نے سہراں لائیاں

دین مکمل ہوں دیاں

ایہناں دونوں اقتباساں وچ رسول اکرم دی بعثت دا مقصد واضح سمجھو تا گیا اے جیوں کوئی
دعویٰ سمندر، مطلب ایہہ اے کہ رسول پاک نے مکہ توں مدینہ ہجرت کہناں اعلیٰ تے ارفع مقصد
نوں حاصل کرن لئی فرمائی سی تے جہوں اوہناں نے رب تعالیٰ و توں گھلی ہدایت نوں
اک فرماں سمجھ کے لوکاں تیکرا پڑا دتا تے پھیرا امت کو لوں ایس گل دی شہادت حاصل کرنی کہ
اوہناں رب و توں سوچیا کہ مکمل کر دتا اے، دین دی تکمیل، اسلام، دی صورت و طرح ہو گئی تے
رسالت، دی تکمیل، نبی پاک، دی ذات اقدس و طرح ہو گئی، انسانیت لئی فکری حوالے
نال قرآن تے عملی حوالے نال رسول پاک دی ذات آن موجود ہونے تے ایہہ ای قیامت تیکر
انساناں لئی ہدایت اے، جیوں حقیقتاً تائب نے لکھیا اے۔

۵ اودھی سیرت سدھا رستہ دستے گی

حشر کسے تک آون والیاں نساں نوں

اودھا اُسوہ کانی اے ہر دور لئی

ہن نہیں لوڑ کسے رہبری لوکاں نوں

اوسے داد ستور مبارک ہے جہڑا

پلوری کرسی ہر ویلے دیاں لوڑاں نوں

ایس حوالے نال اپنی نعمت گوئی دے ایس دوجے جتھے وچ حیضاً تائب ہوری رسول اکرم

دی سیرت دے اڈو اڈو پہلوواں نوں مدجیہ انداز وچ اجاگر کرنے نظر آؤندے نہیں مقصد ایہہ

اے کہ رب نے کیوں ہے دن مکمل کر دتا سی، دین لیاؤن والا آخری پیغمبر لے آنا سی جن

ایس سلسلے نوں اگے دوھاؤن واکم ایس آخرن، امت دے ہر فرد والے، حیضاً تائب رہا

دے حکم تے رسول پاک دی مدح آکھن لگیں انہن رب تے اوہرے رسول دے حکم تے
 اوس ہدایت نون اگے ٹورن وافرمن ادا کرن ڈیہرہ بندے میں تے ایہہ کم اوہ اوہدی سیرت
 سدھارستہ دستے گی "نون مکھ رکھ کے کر دے میں مطلب ایہہ اے کہ سیرت پاک دی روشنی
 نال اپنے شعرا نون لشکاندے میں اُنج تے سیرت دے پہلو گفن گوچرے نہیں انسانی حیاتی
 دے ہر پہلو نون ایہدے وچوں روشنی ملدی اے سگوں انسانی حیاتی دے اوہ گوشے بیڑے
 اج دے انساناں سانے نہیں تے قیامت توڑی سانے آؤندے رہن گے اوہناں بارے
 روشنی وی موجود اے۔ رب تعالیٰ نے دی تے ارشاد فرمایا اے کہ "البتہ تھاڈے لئی رسول اللہ
 وچ اچھا نمونہ اے۔" پارہ ۲۱ سورۃ احزاب آیت ۲۱) مطلب ایہہ اے کہ حضور روا "اُسوۃ
 حسنہ" انساناں لئی اک اچھا سچا نمونہ اے تے ایس دی پیروی سونال لئی لازم اے حنیظہ تائب
 ایس نکتے نون دونوں بجانوں اپنے من وچ دسا کے حضور اکرم دی سیرت دے کئی پہلوواں نون
 اپنی نعت و تحواجا کر کے نظر آؤمے نہیں۔ سب توں پہلاں اوہ حضور دے اخلاق دی
 گل کردے نیں۔

سہ مک پچیرے خلق تیرے دی خلق نون پچھے لاندی
 جگ جگ ہلک راہ تیرے دائرہ کردو سپا کردا
 غلامی دے خلاف آدم تے مجبوران نون جیون دا حق دین بارے لکھیا اے سہ
 سنگل کٹے او سے ان غلامی دے
 جیون دا حق دتا سبھ مجبوران نون
 مساوات بارے سہ

مک گئی کالے تے گولے دی تمیز
 اللہ اللہ آپ دی الفت دارنگ

صادق ہون بارے سہ

پچھن توں سچ بولن والا
 دل دیاں گھنڈیاں کھولن والا

عادل ہوں پارے سے

راکھا کس زورال دے حق دا

عدل انصاف دے باغ دامالی

شرک نون مٹان تے وحدت نون کھنڈان والا ہوں پارے

مک گئے بھانجے تے پھیرے شرک دے

چاڑھیا پنج آپ نے وحدت دارنگ

”رحمت“ ہوں پارے سے

سومان سعادتال دا اے رحمت حضور دی

رنگاں داسلسلہ اے شریعت حضور دی

انسانا لئی ”وردی“ ہوں پارے

وردی سارے درد منڈال دا

رب دا بندہ جگ دا مولا

اصل وپچ نعت گھسی ما رہی اے، رسول پاک دی لوح بیان جو رہی اے، نبیاں دے

سردار دا ذکر خیر جو رہیا اے امید دے وپچ آپ دے وصفال نون بیان کیتا جا رہیا اے اک

پارے ”ذکر“ عبادت لئی اے دو جے پاسے۔ ”ذکر“ انسانا نون آپ دے اسوہ حسنہ دے انگ

دکھا کے اوہدی پیروی وی پریر نالئی اے کیوں جے شاہ حضور دے ذوالج دے خطبے دے اوہناں

لفظاں تے عمل کر رہیا اے جس وپچ رسول پاک نے امت کوں رب دے پیغام دے مکمل طور

تے اچھا جان دی شہادت لئی سی تے دین دی تکمیل توں مگردن قیامت تیکر ایس ہدایت نون

آگے ٹورن دی ذمہ داری سونپی سی۔ ”اس دا اسوہ کافی اے ہر دور لئی“ نون اوس نے حرف آخر

پاروں منسول کیتا اے تے اگوں ایس پیغام نون آگے ٹور رہیا اے کیوں جے اوہ سجدہ اے

کہ نبی پاک دی ذات اقدس اوہ ذات اے پئی

جس دی توری سیرت ہر دم، سوچاں وپچ گلزار کھڑاندی

تے ہر منٹے دا اس مل دسیا، سب نوں جیون دا اول دسیا

اوہے مکھاں اُتے چل کے، میں آدم دا مان و دھاواں

شاعر چاہندا اے کہ کیوں جے آپ دی نوری سیرت وچ دنیا وچ قیامت تیکر انساناں لئی اٹھن
 والے سنگیاں داخل موجود اے ایس نوں عملی شکل وچ آپ دی سیرت وچ ویکھیا وی جاسکدا اے
 ایس لئی شاعر اایہ ایمان اے کہ جے انسان اُسوہ رسول دی پیروی کرن تے دنیا وچ اک فلاحی
 معاشرہ قائم ہو سکدا اے ایسے لئی شاعر حضور دی سیرت توں چانن لے کے جو کہ تے بھلک
 دے سنگیاں نوں مل کرن دا اول دسا اے سیرت دا اوہ چانن جس نے مسلم امت دے کل نوں
 بڑھایا سی ایسے روشنی توں شاعر چانن لے کے اگے ٹرنا چاہندا اے۔ شاعر کندا اے

جے مل جاتے چچ حضور نوں، ازلی نور دی بھلک دکھاواں

اپنی گل توں چانن لے کے، بھلک دے متھے نوں لشکاواں

حفیظ تائب ہوراں دے ایہناں شعراں وچ اسی تہن اوہناں دی نقیہ شاعری دے تیجے
 جتے وچ داخل ہو گئے آں۔ ایہ حقہ بڑے زوردار طریقے نال ایہناں دی شاعری وچ
 آیا اے تے ایہہ اصل وچ جدید نوعت گوئی دا ضروری تے سن کھپاں انگ اے جس نوں حفیظ تائب
 دی نوعت نے ودھیرا اگھڑیا تے تاریا اے حفیظ تائب نے "بھلک دے متھے نوں لشکان
 واسطے" جیہڑا "اپنی گل توں چانن لین" دے علوم دا اظہار کیتا اے ایہتھے اوہناں نے دو
 پھراں تے گل کیتی اے اک پھر تے ذات دا اے تے اک پھر آفاق دایاں اپنے ہمد دا
 اے ذاتی پھر اُتے اوہ آشوب ذات دی گل کر دے میں پر ایہہ حصہ بالکل ذاتی آکا نہیں کئی
 تھاں میں "والفظ حفیظ تائب یاں اک مومن لئی اے تے کئی مقال میں "والفظ پاکستانی"
 واسطے درتیا گیا اے تے کئی مقال میں "والفظ آسٹریا سلو" دا روپ دھار جانا اے میں
 جتے ذاتی حوالے نال آیا اے اوہتھے عام کر کے نبی پاک دا قرب حاصل کرن دا تر لاپا یا گیا۔ ایہہ
 قرب ظاہر اے حضور دے شفاعت والے وصف دا قرب اے جس دی تمنا ہر مسلمان
 کردا اے

میں غم سے تائب بخشش و اکوئی پاک نئی دے نام بنا
 نہ ہو رو سیلہ کھجدا اسے نہ ہو رو ذریعہ وسدا اسے

حضرت تائب و اکیر ہر مومن مسلمان و ایمان اسے کہ حضور نبی اکرم کیوں جسے رحمت اللعالمین
 ہیں، رب دے محبوب نہیں، قاسم نہیں، ایس لہتی اوہناں دی نظر کریم مادی تے روحانی دکھاں دا داڑو
 اسے ایس لہتی شاعر اپنے تے انساناں دے آشوب دا ذکر کر کے حضور کو لوں مدد منگدا تے ایس
 حوالے تال مومنوں دے دل دی خامی کر کے تے انساناں دے دلاں دی عام کر کے تہرجانی کر دا
 چلدا اسے

سوال میرا شمال سائیں، غریب نوں کر نہال سائیں
 بناوے گلزار دل دی روہی، وسا کے ابر جمال سائیں
 سکون بر باد ہو یا دل دا، زلنے چلی اوہ چال سائیں
 کدورتاں والے راج تھاں تھاں، مچھتاں والے کال سائیں

توں ساڈے سینیاں دیاں زخماں تے پانظر
 توں ساڈے گلگیاں دیاں لیراں دی مارے
 لیکھاں دے وانگ ایہہ دی کیتے تے سوں نہجان
 توں ساڈے جذبیاں تے ضمیرناں دی ساڈے

ساڈے چالے دیکھ کے کھجیں نہ توں شفقت دا ہتھ
 تیری شفقت تے ہے ساڈی ڈھال کسلی وایا

ایہہ آخری شعر تھی نعتیہ نظم "فریاد" والے صہری مشرق پاکستان دے ایسے اتے کھی
 گئے سی جوں "مرثیہ" دی آکھیا جاسکدا اسے اوہ اک محب وطن پاکستانی نہیں تے ایس نعتیہ نظر
 وچ جیویں سارے ای پاکستانیاں دے لاپھریاں نوں اکھراں واروپ دے گئے نہیں۔

ہو گئیں رو رو کے اکھتیاں لال کسلی والیا

دیتا جائے نزل دا حال کسلی والیا

میرا اک بازو تے ٹٹ کے میرے گل نون آگیا

دستاں کیدہ جیتی جو میرے نال کسلی والیا

شاعر ایس آؤکھے حالے وچ نبی پاک دی رحمت لوڑدا اے پر ایس سلسلے وچ قوم نون وی
آؤم وی پریرنا دیندا اے۔

ہن دئی جے آؤم اسیں کرینے تے بدلن قسمتیاں

ہن وی نہیں رحمت تری دا کال کسلی والیا

شاعر نبی پاک دے ویلے نال رب آگے دی ترلا پاندا اے۔

جس دی دعوت رہی ہمیشہ، عزماں دے بوہے کھڑکا دی

اُس دی اُمت دی بے حالی، مستحقوں تے نہیں دکھی جلدی

سُن لے ربا! میرے باڑے، حل کر دے مشکل روحاں دی

پتھے اپڑ کے حفیظ نائب دی نعت آشوبِ شہر تے آشوبِ عہد تے سیرتِ پاک توں

ایس دے اُپا دے مضمون اُنیکن ڈیہہ بندی اے اپنی ذات اپنے وطن تے اپنے عہد دے

حالے نال اوہ کُل دُنیا دے انساناں توں ایہہ جانکاری دیندے نہیں کہ آج دے ذاتی ملی

تے کائناتی دکھاں دا کوڑے کو علاج اے کہ اسی نبی پاک دے ذکر وں رجوع کرینے اوس

کالی کسلی والے نال اپنے تعلق نون جوڑینے اوس کامل تے اکمل انسان دے اسوہٴ حسنہ دی

پیروی ای آج دے انسان دے دکھاں دا علاج اے اوہناں دا خیال اے کہ ساڈے

اُتے ایہہ ساریاں معیبتاں، دکھاں تے فکر اں دی جیہڑی ہنیری مٹھلی اے ایہہ رتوں لیاں پاک

نالوں اپنے تعلق نون توڑن پاروں اے۔

کیوں مسرتے دکھاں نگر اں دی نھیری مٹھلی ہونڈی

پاک نیچ دے پاک نگر جے میری کٹھی ہونڈی

نگدی گل ایہہ اے کہ حفیظ نائب پنجابی دے اک ایہیہ نعت گوشا عزمین جیہڑے نعت

دے اصل مقصد تے روح توں جاتو نہیں اوہ نعت نوں رب تعالیٰ دا اک حکم سمجھ کے کھدے نہیں جی پاک دے اوس ارشاد دی تعمیل دے کھدے نہیں جس دے اوہناں امت توں ایس گل دی شہادت لے کے کر آپ نے رب و توں آئے پیغام نوں دین اسلام دے روپ و پرچ امت نیگر عس ہن اپڑا دتا اسے تے نہ نرا اپڑا دتا اسے سگون اوہرے آئے خود عمل کر کے دی دکھا دتا اسے ہن ایہہ کم امت دا ہے کہ ایس پیغام تے ایہدے ہوتے عمل نوں قیامت توڑی آگے ٹورے حفیظ تائب ہو راں نوں نعت کھدیاں ایس گل دا احساس لے کہ اوہ حضور پاک دی مدح تے تعریف ایس لئی کر رہے نہیں کہ اک تے ایہہ رب دا حکم اسے تے دوجے ایس پاک ذکر نال باطل دارہ ہوندا اسے حق دا بول بالا ہوندا اسے انساناں نوں اوہناں دے دکھاں دے علاج دی آگھ سکھ آؤندی اسے، ایس حوالے نال حفیظ تائب دی نعت، نعت دے اصل مہاندے دے نیرے ہونداں اجو کے دور دی جدید شاعری دا روپ دھار لیندی اسے جہدے پرچ آشوب ذات تے آشوب عمد دیاں گلاں کیتیاں جانداں نی انساناں دے اکلا پے تے انساناں دے ظلم دی گل کیتی جاندی اسے، کدورتاں، منافقتاں دارو نارو دیا جانداں اسے تے انساناں نوں انساناں دے نیرے یا ون دی بدیر نادتی جاندی اسے جدید شاعری جہد آشوب ذات تے آشوب عمد دی گل تے کردتی جاندی اسے پر ایس دا اہام کر کے نہیں دیا جاندا پر بعدوں ہی حفیظ تائب دی نعت ول جھاتی پانے آن تے سانوں ایہہ آشوب ذات تے آشوب عمد دے نال ایس دے اُپا دا بڑا ای سوہنا بڑا ای حقیقی تے بڑا ای دل نگد علاج دیا گیا اسے سرور دو جہاں نبی آخر الزماں حضرت محمد صلی اللہ علیہ وسلم دے اُسوہ حسنہ دی پیروی تے رب دے بعد اوہدی رحمت دا طلب گار ہونا نبی پاک دے "قاسم" ہون پاروں اوہدی رحمت دا چاہو ہونا ایس حوالے نال حفیظ تائب دی نعت ارج دی دوجی پنجابی شاعری کہ لوں سفر دی اسے تے فکر تے فن دے لحاظ نال اُپج پدھر دی وی اسے جیٹری حیاتی دیاں اُپجیاں سچیاں تدرال نوں اُجاگر کردی جا پدی اسے۔

(تحقیقی تنقیدی مقالیاں دے مجموعے "گورٹ" وچوں)

ترانہاں نظراں

سجاد حیدر

دلوں نِری نعت دے حرفاں اندر وی مُنتن دے غز-الان وانگ مُشک
 نافے دی سگندھ سَمائی بُندی اے۔ حفیظ تائیت دیاں ایہہ رُوح رویاں
 کھڑیاں باغاں دی باشا بار جنداں دیاں روہیاں اُتے پیاں رُکدیاں نیں۔
 جس دُر اگے ادبوں اکھ چکی نہیں جاندی، او تھے خورے کدھے اِذن نال،
 کیرٹے اُزلی ایل دے ہمیز کرن نال ایہہ ستا شاعر نقیباں دی صد اوج پیا
 بولدے۔

آیا جگ دا سوہنا ہادی	جتاں انساناں دا ہادی
ٹھنڈ دِلاں وچ پاندا ہویا	تھاں تھاں چانن لاندہ ہویا
رینیاں دے وچ دسٹن والا	سدھا رستہ دسٹن والا
لوکاں وچ سکھ وِندٹن والا	مارٹیاں دے دکھ وِندٹن والا
جھوٹ تے کھوٹ مٹاؤن والا	حق دا حُکم چلاؤن والا

حفیظ تائیت اپنے سوہنے ہادی اگے عرض گزارن دا اک نوال بیج
 اختیار کیتا اے۔ اوہناں ایس نویں ایڈیشن وچ بارہاں ماہ وی شامل
 کیتے نیں، جنہاں وچ اسلامی سال دے ہر قمری ہینے دا بیان ایس طرح
 ہویا اے جے اوہدے وچ سیرت پاک دا اوس ہینے ہون والا واقعہ
 نظم کر دتا گیا اے۔ ایہہ پنجابی شاعری وچ اک نویں پیکھ دا اضافہ۔ کجھ
 نویاں نعتاں وی ایس پر اگے وچ شامل کیتیاں گیاں نیں۔ انج ایہہ کتاب
 ہن حفیظ تائیت دی پچھلے چھٹی ۳۶ سالان دی پنجابی نعت گوئی داعت پیش

دی اے۔ اوہناں دا اُدم اے پتی۔

اپنی گل توں چائنے کے، بھلک دے متھے نوں شکاواں
 تے ساتوں وی لوبھ اے جے اوہناں دی مُکھنی چائن بھری بھلک نوں پیڑیوں
 ویکھیے، خورے انج ساڈیاں ہنیرباں گٹھال وی روشن ہو جاوَن تے رحمت
 عالم دے جس گاؤن والے ایس سچے شاعر دی طفیل ساڈے جیہ پترے رکھان
 اُتے وی رحمت دے مینہ دا چھٹاپے جائے تے اسی وی نہال ہو کے
 کوک اُٹھے۔

ساوَن آیا، روہی دُکھڑی، بار تھیا گلزار

(خواجہ فرید)

بکثیر مندر

حفیظ تائب نون میں پہلی واری اپریل ۱۹۴۵ء دی کے تریک نون و کھیجا جڈوں
 اوہ زمیندار لائی سکول گجرات دی ناوبریں جماعت وچ داخل ہون آیا۔ اوہ گھڑی پتہ
 نہیں کیہ گھڑی سسی کہ بن تائیں اوہنوں ویکھ ویکھ کے جی نہیں بھربا۔ اوہدی پہلی نعت
 لہورون نکلن والے اک رسالے وچ ۱۹۴۹ء وچ شائع ہوئی پر ایس تون بوہت
 پہلون نعت اوہرے تن من وچ وس چکی سسی۔ اوہ اک مخلص، سادہ، منکسر المزاج
 تے خاموش طبع طالب علم سسی۔ ایستنا خاموش کہ سکول وچ بوہت گھٹ منڈیاں
 تے اوہدی آواز سنی ہووے گی۔ تعلیمی حالت درمیانی سسی پر امتحان دے ویلے اوہ
 ہمیشہ ترو نہ سیکشاں وچوں دینیات دے مضمون وچ اول آؤندا سسی۔ ایہدی وچ
 اوہرے گھر دا ماحول سسی۔ گھر دے دینی ماحول نے اوہنوں صرف دینیات وچ ای
 طاق نہیں سسی کیتا بلکہ اوہدی شاعری دارخ وی اوہناں راہواں ول موڑتا جہڑیاں
 سبز گنبد دے پیراں وچ جا کے ہلک جانیاں نیں۔

اوہرے والد الحاج مولانا چراغ دین سکول ٹیچر ہون دے نال نال پنڈ دی مسجد
 وچ جمعہ وی پڑھانڈے سن۔ والدہ ایک نیک سیرت تے دیندار خاتون سن۔ محلے دیان
 بوہت ساریاں بچیاں اوہناں کولوں قرآن مجید پڑھدیاں سن۔ اوہ اکثر حفیظ دے والد
 نون کہندیاں سن کہ جھے تون پہلاں اینہوں وی نعت سنان دا موقع دیا کہ و۔ اوہناں
 دے گھر گجرات دا اک نعت خواں محمد یوسف وی آؤندا سسی اوہ حفیظ دا دوست سسی۔
 اوہدی دوستی دا نتیجہ ایہہ نکلیا کہ جدوں اگے چل کے حفیظ تائب نے آپ نعت لکھنی

شروع کیتی تے یوسف دی فرمائش تے اوہ پنجابی وچ وی نعتاں لکھن
لگ پیا۔

حقیقت دیاں اکھاں وچ اک خاص قسم دی سنتی سی جیہڑی اج وی موجود ہے۔ ایہہ
سنتی یقیناً عشقِ رسول دی سنتی ہے۔ پیریاں لوکاں نے اوہنوں سکول وچ شرابی کہنا
شروع کر دتا۔ حالانکہ دنیا وی شراب تے اوہنتے دیکھی وی نہیں۔ بلکہ اوہ تے
بال پنے توں ای دنیا دی ہر جیانی تول تائے۔

حقیقت تائے نے اردو تے پنجابی دی ہر صنف وچ شاعری کیتی ہے۔ نعت دے
علاوہ نظماں، غزلاں، توہمی گیت تے توہمی نظماں سبھے کچھ لکھیا۔ پر نعت اوہدی روح
دا حصہ بن گئی تے ہن ایہہ حال ہے کہ اوہدے سریر دا توں لوں حضور دی طرح برائی
کر دا جا پیدا ہے تے اوہ سرتوں لے کے پیراں توڑی مینوں نعت لگدا ہے۔
اوہ غزلاں تے نظماں لکھدا لکھدا ایویں اپنی خوبصورت نعت نہیں لکھن

لگ پیا۔ ایہدے پچھلے دریاں دا دینی علوم دا مطالعہ ہے "سیک مترال دی"
وچ ایس مطالعہ دی جھک صاف نظر آؤندی ہے۔ کدھرے قرآن بول رہیا
ہے۔ کدھرے حدیث گلاں کر رہی ہے تے کدھرے سیرت پاک دے واقعات
اکھاں اگے لکھن لگ پیندے نیں۔ ہر نعت جذبے تے احساس وچ ڈٹی ہوئی
ہے۔ کدی جذبہ احساس تے حاوی ہو جاندا ہے تے کدی احساس جذبے توں چار
رُوو۔ اگے رُو دا ہویا دسد اے۔ ایس کتاب وچ بارہا ماہ اک انوکھی تے
زیبکلی نعتیہ نظم ہے۔ اُچ تے حقیقت تائے دی ہر نعت جدت طرازی تے خوبصورت
زبان دا اک اعلیٰ نمونہ ہوندی ہے۔ پر جیہڑی جدت اوہنتے بارہا ماہ وچ در

آئے ایسے کہ ہورائی دے لال نون نصیب نہیں ہوئی۔ ایس نظم ورج اوہنے ہر
 جیسے دے سیرت طیبہ نال تعلق رکھن والے واقعات نون ایس طرح قلمبند کیتاے
 کہ جذبے دی فراوانی تے فکری جولانی پڑھن والے نون کے ہورای دنیا وچ
 پہنچا دیندی اے۔

بیس ایس دور نون نعت دا دور کہواں گا۔ ہر شاعر نعت لکھنا سعادت سمجھدا
 اے۔ نعت نون نجات دا ذریعہ اکھدا اے۔ اوہ زمانہ گیا جدوں نعت گو
 شاعران نون کوئی ادبی مقام نہیں سی دتا جاندا۔ ”وگر طیا شاعر مرثیہ گو“ نالوں ودھ
 نعت گو شاعران دی حیثیت نہیں سی، حفیظ تائب نے ایہو جیسے نامساعد
 حالات وچ وی نعت نون عبادت سمجھ کے لکھیا۔ اللہ اوہنوں دیر تائیں اپنی تے اپنے
 جلیب دی رحمت دی چھاں بیٹھاں سلامت رکھے تے اوہدا ساہ ساہ اٹھے پھر
 محبت تے محبوب دی شناختی وچ مصروف رہوے۔

ڈاکٹر محمد اسلم رانا

گوجرانوالہ دے اک دور دریڑے پنڈا احمد نگر دے اک مذہبی خانوادے وچ جنم
 دالاجبدا حفیظ پنڈے سکول دے ٹاٹاں بوریال اُتے بہہ کے پڑھدا ہویا پنڈ دی
 مسیت وچ نعتاں گاؤندا ہویا جدوں اگلی تعلیم لئی سوہنی تے پیر فضل دے شہر خطہ
 یونان گجرات اڑیا تے اوہدے اندر لکے ہوئے شاعرنوں ایس قدرتی رومانی نضاتے
 ایس انداز وچ تحریک دتی کہ چاواں تے ریجھاں بھرے اہڑتے لوک جذبے من دہے
 باناں اندر سجرے گلہاں وانگ لکھ پئے۔ اوہنے رومانی نظماں، کومل گیت تے غزلاں
 لکھنیاں شروع کردتیاں۔ جیات تے کاروبار جیات دے سلسلے ورا درازا ہوتے تے اوہ
 تعلیم نوں ادھ وچکا چھڈ کے اپنے واورویاں اندر ایس لکھ ورگے لکھ نوں اڈانٹے
 اڈانٹے کدھرے داکدھرے کھلا دے گئے۔ غیر حفیظ تائب روشنی پانی تے کے حد
 تیکر سو تقسیم کرن والے حکمے وچ ہنیرے سمیٹن جا اڑیا۔ پراہہ ہنیرے نئے اوہدے
 اندر دے فنکار اُتے اپنیاں تقدیراں دی چادر پانکے تے نرہی اوہدے اندر دی روشنی
 دی ہرنوں اپنے ولگتاں اندر ڈک سکے۔ اندر داساس فنکار حفیظ دی بے چین روح
 دے روپ وچ ایہناں ہنیریاں وچوں اپنی ذات، اپنی ہوند، اپنی روح، اپنے
 دل تے اپنے وجود دے ساریاں امکاناں نال نکلن دی تحریک دیندا رہیا۔ پر حالات
 تے مسکیاں دے جن بھوت تے دیوا اوہدی سوچ دے شہر اندر آدم بو آدم بو دیاں
 بھاراں کر کے فکر دے دروازے بند کرن دے بھونڈے جتن کر دے رہے حفیظ دی

بلند ہستی روشن ضمیری تے فکری فنی بصیرت دے عامل نے اپنیاں عفرتیاں نوں نہ صرف
کیلیاں شگون اپنے بسھاتے چھئے آدرش دی بوتل اندر بند کردتا۔ اہل طہذیبے اظہار
دی راہ پاؤندے رہے۔ پر رُوح دی کھیتی فیر سکئی دی سکئی تلاش دا عمل جاری۔
حقیقتاں دے سراع بھن دی جدوجہد تے دلی کیفیتاں دی بنجر دھرتی اتے سدھراں
دی اجیہی فصل اگن دی خواہش جھڑی دل دی ایس دھرتی اتے سکون، پیار، امن
محبت قرار اعتماد تے اعتقاد دے پچھلاں دے ڈھیر لادیلوے۔ فیر تا سب نے اپنی
جھتوتے اپنی خواہش نوں جدوجہد، جتن تے مسلسل عمل دی اک نویں علامت بنا کے
اپنے سارے فن تے ساری سوچ نوں اپنیاں ساریاں کیفیتاں جذبیاں، چاواں تے
سدھراں نوں اک اکائی دی شکل دینے اک مرکز تے اک روشن نشان اُتے یا کھلہاریا۔
ایہہ مرکز، ایہہ روشن نشان تے ایہہ اکائی اوہ سی جدھی خواہش تے ہر تخلیق کار کردالے۔
پر نصیب کسے کسے دا ہوندی اے۔ یعنی نبی آخر الزماں دی مبارک ذات نال اپنیاں
چاواں، اپنیاں خواہشاں، اپنیاں داخلی خارجی جذبیاں اپنیاں ساریاں عقیدتاں تے
تے مجتہان دی اخیرلی انتہائی حد نال بے پناہ قلبی تے روحانی تعلق۔ مہن اوہدے اندر
دنکار نوں۔ اوہدی بے چینی رُوح نوں بے قرار دل تے کھلے ہوئے ذہن نوں اک
آسودگ، ٹھہراؤ تے چین دا شرف حاصل ہو گیا سی۔ شدت دی تھاں تے قدرتی دھیمپان
شور انگیزی دی جگہ تے کومل تے نلکھے جذبے پنگرے اُٹھدے طوفاناں دی تھاں تے
سکون تے نزوان دے موتی جھولی دینے آن پئے۔ ایہناں ساریاں جذبیاں تے کیفیتاں
دی گکھ وچوں جیس عظیم آدرش نے جنم لیا اوہ حضور اکرم دی خدمت اقدس وچ ساریاں
پہچاناں دیاں تمام تر عقیدتاں تے مجتہاں دیاں ڈونگھیاں وچ ڈب کے نعت دی
ڈالی دا روپ دٹا گیا۔

سہ اک کھلریا پلریاتے سمے دے بہتوں ٹٹیا بھیجا حیفظ ہن حیفظ تائے اک نال، اے پچھارا
 اک شناخت، اک علامت، اک ہمہ وقتی استعارہ، اک عہد تے اک ادارہ اے جہڑا اہم
 دیاں رستیاں تے اعتقاد نال آیا تے ناموجود توں موجود داسراغ پا گیا۔ حیفظ تائے دی
 پچھان اوہدا وجود تے تشخص نعت دے حوالے نال ساڈے اردو تے پنجابی ادب
 دی پچھان دا درجہ حاصل کر گیا اے۔ جیات تے کاروبار جیات دے ساریاں سلیاں
 وچ اوہدی جیاتی دا اک اک پکھ تے اک اک پل نبی اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم دی مبارک
 تے اعلیٰ ارفع ذات نال سمندراں نالوں ڈونگھی، اسماناں نالوں اچھنی تے بے انداز
 زمیناں نالوں بوہتی کھلا رویں عقیدت تے چاہت دی علامت دا درجہ اختیار کر گیا
 لے۔ اوہناں نے اردو تے خاص طور تے پنجابی نعت نوں روایت دے وگناں
 وچوں کڈھ کے اک عظیم صنف سخن بنا دتا۔ نعت جیس نوں پہلان نقاد عقیدت احترام
 دے لفافیاں وچ بند کر کے رکھ دیندے سن۔ حیفظ نے آشوب ذات، آشوب شہر
 تے آشوب وقت نال ہم آہنگ کر کے نبی پاکؐ دی ذات بابرکات دے حوالے نال
 اپنے سمے دے متلیاں نوں حل کرن دے نو پیکھے انداز اپنا کے جیاتی دیاں امت
 حقیقتاں نال ملا دتا۔

نعت رسول تے حیفظ تائے دی جیاتی دے ساریاں پہلوؤں نوں یکسر بدل
 کے رکھ دتا۔ سانوں ہن ایہہ تے پتا نہیں کہ اج توں ۴۰-۳۰ ورھے پہلان احمد نگر
 دا ایہہ سکول میٹر دا پُستہ کہہو۔ جیسا ہووے گا۔ پر اُج دا حیفظ تائے
 پیار محبت، امن بھائی چارے، رواداری، انکساری تے بہداری گل کیہ انسانیت
 دیاں ساریاں رویاں دی سانجھی قدر داری وٹا کے ساڈے آلے دوالے ہا سے
 تقسیم کر دا پھر دا لے۔ اپنے دکھاں دی سولی اپنیاں موڈھیاں اُتے چائی مسدا ہویا

حیض لوکاں دے دکھاں نوں بوہت چھیتی دل وچ بٹھا لیندا اے۔ اوہ حیاتی وچ
 مثبت سوچاں تے صحت مند رویاں دا امین اے۔ خود ساختہ رنجشاں تے کدورتاں
 نوں یک طرفہ پاپن وایاں نوں وی جواب وچ چاہتاں دے پھیل پیش کر کے اونہاں
 دا وی بھرم بھاتا مَ کر دیندا اے۔

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم ہوراں دی مدح نے حیض تا مَب دی روح تے دل
 وچ ساریاں جہاناں دا گداز، سوز نے الفت نوں بھر دتا اے۔ جو جوں کوئی سوالی
 حضور دے درتوں کدی خالی ہتھ کدی نہیں سی جاندا۔ اُنجے ہی حیض دی اپنے
 آقا دی سنت دا استیجا پیر و کاربن کے کسے نوں مایوس نہیں کردا۔ ایس حساس
 فنکار نے حیاتی نوں بہت نیڑیوں ہو کے تکیا۔ نت نویں تجربیاں وچوں فنگھیا۔
 ایس مادہ پرستی دے دور وچ دنیا نوں پیر پیر اتے پرکھیا۔ غیراں تے اپنیاں دے
 دتے دکھاں نوں صبر شکر کر کے اپنی جھولی وچ یا یا۔ شکوے شکایتاں دے دنتر
 بندیاں اگے نہیں کھولے۔ اپنے غماں، فکران تے محرمیاں نوں لوکاں کوں لکھیا پر
 اپنے آقا و مولا اگے کھولھ کے رکھ دتا۔ ذاتی محرمیاں نوں بیمار ذہنیت وچ بدلن
 دی تھاں تے حضور اکرم صلی اللہ علیہ وسلم دے اُپتے تے سچے وسیلے نال صبر تے شکر
 دی علامت بنا کے پیش کیتا۔

ایہ سبھ نعت دی دین اے۔ آنحضرت رسول کریم صلی اللہ علیہ وسلم نال ڈنگھی
 عقیدت دانیض اے کہ ثقافتی، علمی تے سیاسی مرکز ان توں دور اک بنگے چھ پنڈ
 وچوں لاہور و رگے علمی، ادبی تے تہذیبی شہر وچ آدن والا عبد الحفیظ آج دا حیض تا مَب
 اے۔ جہڑا اپنی حیاتی وچ اک خاص حوالے تے نسبت نال کلا میک دا درجہ حاصل
 کر گیا اے۔

جس طرح حفیظ تائب دے جیاتی گزارن دے اصول میں ایسے طرح اوہیچے
 اپنی تخلیقی دنیا دے وی اصول تے ضابطے مرتب کیتے ہوتے نیں۔ اوہ معیار دا
 قائل اے مقدار دا نہیں۔ اوہ نعت دی شاعری وچ نویاں قدراں، احساساں تے
 رویاں دا شاعر اے، اُردو تے پنجابی شاعری تے ادب دے کتھے داٹکا۔ فن تے
 فکر دا اک روشن ستارہ تے اچھا مینارا جہدی روشنی توں آون والیاں نسلان
 دے شاعر چائن منگے رہن گے کہ اوہدے فکرتے فن، سوچ تے خیال دے
 سارے جذبے اللہ تعالیٰ تے اوہدے محبوب و تون ودیعت ہوئے نیں۔ ایسے
 لئی حفیظ تائب نے حقیقتاں نوں احساساں وچ تے جذبیاں نوں حقیقتاں
 وچ بدل دتا اے۔

(”لشکارے“ کتاب لڑی میرا وچوں)

حافظ لدھیانوی

حفیظ تائب پر اللہ تعالیٰ نے خصوصی کرم کیا ہے کہ اردو اور پنجابی شاعری میں انہیں یکساں قدرتِ انہار کی دولت سے نوازا گیا ہے۔ اردو شاعری میں جو ان کا اسلوب، ان کا لہجہ، ان کا انداز ہے، وہی پنجابی شاعری میں بھی نظر آتا ہے۔ دونوں مختلف مزاج زبانوں میں ایک ہی انداز میں شعر کہنا واقعی قدرت کا بہت بڑا عطیہ ہے۔ پنجابی نعتیہ شاعری میں جذبے کی شدت کم ہوئی نہ انہار خیال میں خرق آیا۔ وہی درد مندی، وہی کسک، وہی ہلکی ہلکی آنچ، وہی الفاظ کی نرمی، وہی آہنگ، وہی زبان میں اعتدال، وہی الفاظ کے انتخاب میں احتیاط اور ان کا صحیح استعمال ہم کو ان کی پنجابی شاعری میں بھی نظر آتا ہے۔

کلیٰ وایا! نظر کم دی اج ہر گھانبدہ
بے قدری دیاں پالیاں دے سچ ٹھوٹھو پیا کڑا
کتھے اوہدی صفت ثنائے کتھے میرے اکھر
پر جد اوہدی واڑ پئے تے بولن تھو تھے اکھر
پیار نبی دے پر لائے نین شعراں نوں
بخشی نوں جیاتی میریاں سوچاں نوں
و یکھیں کدوں جواب آؤندا اے اوہناں دا اُس دیوں

رتھے چہرے لکھ لکھ ٹورے نیں میں پاکستانوں

پانی لا لا پھاوے ہوتے رُوح دے رُکھ نہ ساوے ہوتے

تسّرے اسوار نہ پائی جھاتی سنجے سوچ کچاوے ہوتے

رنگاں والے شہر نہ اڑے رنگو رنگ پتاوے ہوتے

مضمون ”حفیظ تائب“، ایک منفرد اور صاحب طرز نعت گو ”مطبوعہ شام“ و سحر

نعت نمبر نقش ثانی سے اقتباس)

پروفیسر انور مسعود

حفیظ تائب دے بارے میں اس کی ساری متفق نہیں کہ اوس دانشنامے مصطلحاً
 دا انداز بالکل وکرا اے۔ اوس دا امتیاز ایہ ہے کہ اوس نے نعتیہ شاعری نوں موجودہ
 دور دے انسانی مسائل، اہم آہنگ کیتا اے۔ حضور دے حضور اوہ اپنے ذاتی
 تئی تے اجتماعی دکھاں دی رو داد سناندا اے تے ایہناں دکھاں دی چاوجوی
 لئی عرض کردا اے۔

سکون برباد ہو یا دل دا زمانے چلتی اوہ چال سائیں
 کدورتاں دا لے راج تھان تھان مجھتاں دا اے کال سائیں
 دکھا دے اُمت نوں مَن خوشی دا گورھے جانے نیں سال سائیں

حفیظ تائب دی نعت دا اک نوں بیکلارنگ ایہ ہے کہ اوس نے نعت
 دی لڑی وچ ایسے موتی پروئے نیں جنہاں دی تاریخی حیثیت بڑی مستندتے معتبر
 اے۔ اوہ سیرت دیاں کئی مضمون بولیاں تصویراں سامنے لیاؤندا اے۔ ماں جے اوہناں
 نوں دیکھدے ساڈے دل وچ اوہ مثالی معاشرہ قائم کرن دا جذبہ پیدا ہووے جہڑا
 معاشرہ حضور نے مدنی ریاست وچ قائم کر کے دکھایا۔

نعتیہ بارہ ماہ حفیظ توں پہلاں دی لکھی گئی نیں جنہاں وچ شاعر بدلے
 موسماں وچ فراق رسول دیاں مختلف کیفیتاں دا اظہار کردے سن۔ حفیظ نے ایس
 صنف دے مضمون وچ ایہہ اضافہ کیتا اے کہ اوس نے مختلف مہینیاں نامال متعلق
 قرآنی آیات، حضور دے ارشادات تے سیرت دے مختلف واقعات نوں ایس طرح
 بیان کیتا اے کہ اسلام جہڑا مثالی معاشرہ دنیا وچ قائم کرنا چاہندا اے اوس دے سامنے

میں نقش واضح ہو جانے میں۔ اوس نے بعثت توں لے کے آخری خطیے تک پورے واقعات نوں محرم توں ذوالحجہ تک دی زمانی ترتیب دے حوالے نال ایس طرح بیان کیتا اے کہ اسلام دی اُچھائی تے سچھائی کھل کے سامنے آجانے لے۔

حفیظ تائب دے نعتیہ مضامین دا خاصہ تے خلاصہ ایہہ وے کہ اوس نے اپنے دور دے حوالے نال بڑے سچھے تے ریلے لہجے وچ اُسوہ حسنہ دیاں تفضیلات بیان کیتیاں نیں۔ اوہدا ایمان اے کہ انسانی تاریخ دا سبھ توں وڈا معجزہ حضور دی مبارک جاتی تے آپ دا زندہ تے پائندہ پیغام اے۔ حضور دی سیرت نے مجھ دیاں ہونیاں انسانی قدراں نوں روشن کیتا اے۔

حفیظ تائب دا پکا پیڈا عقیدہ اے کہ بے کساں تے بے وسال دا دردی حضور توں ودھ کے ہو رکوئی نہیں ہویا تے آپ انسانی مسادات دے سبھ توں وڈے علمبردار نیں۔ حفیظ نے نعت دے وسیلے نال صرف ایہہ تعلقین کیتی اے کہ ایس زمانے وچ انسانیت نوں جیہڑے لوگ لگے ہوئے نیں اوہناں دا علاج صرف تے صرف رسولِ عربی دی پیروی اے۔

انج لگدا اے کہ نعت دا ہر مصرع کہندیاں ہویاں حفیظ تائب نوں ایہہ خیال رہندا اے کہ میں ایہہ ہدیہ اوس ہستی دے حضور وچ پیش کر رہیاں جیہڑی سراپا جمال اے۔ ایس ہی مصرعے نوں بارگاہ رسالت دے قابل بنان دی امکانی کوشش کر دا اے۔ ایہو لگن اسی اوہدا فن اے تے ایہو اسی نعت دے میدان وچ اوہدی جان کچھان اے۔

ڈاکٹر محمد بشیر گورایہ

حفیظ تائب ہوراں داناں بطور نعت گو شاعر ہن کسے تعارف دا محتاج نہیں۔
 اوہناں نعت گوئی وچ ایس طرح دا مقام حاصل کر لیا اے جیویں قصہ بہرستی یا سوہتی دا ذکر
 ہووے تے سامع یاں قاری دے ذہن وچ فوری تے لاشعوری طور تے تید وارث شاہ،
 ہاشم شاہ تے فضل شاہ توں کوئی ہوراں دے ناں آجاندے نیں ایسے طرح ای نعت یاں نعتیہ
 شاعری بارے جس محفل وچ وی ذکر چھڑے حفیظ تائب ہوراں داناں تے عجز و انکساری
 والی ادبناں دی شکل ضرور بغور سامع تے قاری دے ذہن تے نظر اں سامنے آجاندی اے۔
 نعت رسول مقبول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم نال حفیظ تائب ہوراں دی محبت تے لگن نے
 ایہ رنگ اختیار کر لیا اے جے اوہ دُنیا دی ہر شے توں بے نیاز ہو گئے نیں۔ حقیقت وی
 ایہی ای اے جے کہ کسے مسلمان توں حضور پاک صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم نال سچی محبت ہو
 جاوے تے اوہ مال، اولاد تے دُنیا دیاں عہدیاں توں بے نیاز ہو جاندا اے۔ تائب
 ہوری لکھدے نیں۔

سے اولاد، مال، جان توں کر دتا بے نیاز

تائب توں رُب تے دے کے محبت حضور دی

جس تے وی تائب ہوراں نال اک واری وی ملاقات کیتی اے یاں اوہ نال دا
 کلام پڑھیا اے اوہ ایس گل تے شاہد اے پئی تائب ہوری بڑے ای سادگی پسند تے
 عجز و انکساری والی طبیعت دے مالک نیں بلکہ اوہناں دیاں نعتاں وچوں ایچ دی جھبک

نظر آؤندی اے جیویں اوہ ہتھ بتھ کے تے سر جھکاتے نیویں نیویں آواز نال حضور
 پاک صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم دے سامنے کھلو کے بڑے ای ادب تے عاجزی نال
 آپ دی تعریف کر رہے نیں۔

حفیظ تائب ہوراں وی شاعری دے مطالعے دے بعد ایہہ گل آکھی جا
 سکدی اے پئی اوہناں نہ صرف نعتیہ شاعری وچ اپنا اک منفرد مقام بنایا اے بلکہ
 نویں نسل لئی اوہناں ایس میدان وچ راہنمائی داکم وی کیتا اے۔

(دکھاری "کتاب لڑی ۲۸-۲۹۔ نعت نمبر دے

مضمون "حفیظ تائب دی نعتیہ شاعری" وچوں)

پروفیسر آفتاب احمد نقوی

عہدِ حاضر میں جن مدحت گران رسول کو بے پناہ شہرت حاصل ہوئی ہے اُن میں حفیظ تائب ایک تو انا اور کھٹکتے ہوئے لہجے کا نام ہے جن کو پنجابی اور اردو کا ایک مجتہدِ نعت گو قرار دینا کسی طرح بھی مبالغہ نہیں کیونکہ انہوں نے عشقِ رسول کی تڑپ کو آگے بڑھاتے ہوئے اپنے لیے ایک منفرد راہِ فکر و عمل کو اختیار کیا ہے جس کے پس منظر میں سیرتِ رسول کو بنیادی اہمیت حاصل ہے۔ کیونکہ اُن کے خیال کے مطابق عشق و محبتِ رسول کا مثبت رویہ معاشرہ میں اسی صورت میں بخوبی اثر انداز ہو سکتا ہے۔ جب عام قاری کے دل و دماغ پر اسوۂ رسول کی اہمیت واضح ہو سکے۔

سک مڑاں دی، جو کتاب کا نام ہونے کے ساتھ ساتھ ایک نعتیہ قصیدے کا عنوان بھی ہے، حفیظ تائب کے مخصوص رنگِ نعت کی نہایت ہی فنکارانہ چابکدستی کے ساتھ تانندگی کرتا ہوا ایک بلند پایہ نعتیہ قصیدہ ہے جس کے آفرینش کرنے کس پاکیزہ اور معصومانہ انداز سے کہیں سبز گنبدِ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم سے اپنی بے پناہ وابستگی اور روضۂ اقدس کی زیارت کی خواہش کا اظہار کیا ہے۔

میںوں وی اک دار دکھا دے اوہ وستی اپتے رنگاں دی
 جالی پاک دے کول کھلوکے ڈالی پیش کراں نتناں دی
 ایسے حالت دے وچ ٹٹے ڈوری تائب دے ساہواں دی
 سرورِ کائنات صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم سے اپنی بے پناہ وابستگی کا اظہار حفیظ تائب

کے اس مجموعے میں مختلف زاویوں اور مختلف حوالوں سے بار بار سامنے آتا ہے کیونکہ
 نیک متراں دی، کا شاعر دورِ حاضر کے انسان کے مصائب و مشکلات سے آشنا ہے
 اُسے اس حقیقت کا بھی بخوبی ادراک حاصل ہے کہ ملتِ اسلامیہ ہند نے ایک علیحدہ وطن
 کا مطالبہ ایک خاص مقصد اور مطمح نظر کو پیش نظر رکھتے ہوئے کیا تھا اور اس کے لیے
 مسلمانانِ ہند نے جان و مال اور عزت و آبرو کی قربانی سے ہرگز دریغ نہیں کیا تھا
 کیونکہ وہ جانتے تھے کہ پاکستان ایک فلاحی ریاست کے طور پر نظامِ مصطفیٰ کے زیر اثر
 ایک طاقت بن کر بھٹکی ہوئی انسانیت کے لیے ایک مشعلِ ہدایت کے طور پر ابھرے گا۔
 لیکن قبل اس کے کہ دو قومی نظریے کی اساس پر قائم ہونے والا ملک اپنے مقصد میں
 کامیابی حاصل کرتا، ایک بالذات نظر محبتِ وطن کی حیثیت میں حقیقتاً تائب نے اسے
 اپنی آنکھوں سے دو لخت ہوتے ہوئے دیکھا تو اُن کے محسوساتی عمل کو ایک زبردست
 دھچکا لگا انہیں وطنِ پاک کی جزافیائی اور نظریاتی سرحدیں آپس میں ٹکراتی ہوئی محسوس
 ہوئیں اور اس صورتِ حال پر آہ و زاری کرتے ہوئے دربارِ رسالتِ مآب میں
 حقیقتاً تائب یوں فریاد کیا ہوا ہے۔

دیا ز جلتے دل کا حال کئی والیا	ہو گئیاں رورو کے اکھیاں لال کئی والیا
دساں کہیہ بستی جو میرے مال کئی والیا	میرا اک بازو تے ٹٹکے میرے گل نول آگیا
جھلے نہیں جاندی جس دی بھال کئی والیا	اوہو چن تارا ایجے جھنڈے دانھاں لے گیا
دل کے چلی دشمنان اوہ چال کئی والیا	قلعہ تیرے دین دا کچھ ڈھہ گیا کچھ ڈویا

مشرقی پاکستان کا المیہ ہویا انسانی زندگی کے دوسرے مسائل حقیقتاً تائب کی نعتیہ
 شاعری کی امتیازی خصوصیت یہی ہے کہ انہوں نے موضوع کے حوالے سے نئے نئے خیالات
 کو نعت میں پیش کر کے نعت کے دائرہ کار کو وسیع کرنے میں اہم کردار ادا کیا ہے۔

سبک سترای دی، اس لحاظ سے بھی پنجابی کے نعتیہ ادب میں ایک دلاویز اضافہ ہے کہ اس میں حفیظ تائب نے روایتی نعتیہ مضامین پیش کرنے کی بجائے سیرت اطہر کے نہایت ہی درخشندہ پہلوؤں کو اس خوبصورتی سے پیش کیا ہے۔ جس کے مطالعہ سے عام درجے کے قاری کے ذہن میں سیرت پر عمل پیرا ہونے کا جذبہ جگ پاتا ہے۔ حفیظ تائب نے حضور نبی کریم صلی اللہ علیہ وسلم کے اوصاف حمیدہ، خلق و معرفت، عدل و انصاف اور بخشش و عنایت کو عام طور پر موضوع بحث بنایا ہے۔

پاک محمد جگ دا والی نسلوں اچا، وصفوں عالی
خلق پیار جہدا انلا ہر مروت، جسدی ترالی!
راکھا کمزوراں دے حق دا عدل و انصاف دے باغ دامالی
جس نے گھر، ہنری اندر حق سچ والی بٹی بالی

حضور نبی کریم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کی سیرت اطہر کی بدولت جو دنیا میں انقلاب عظیم برپا ہوا تاریخ عالم اس کی مثال پیش کرنے سے قاصر ہے۔ حفیظ تائب کو اس حقیقت کا بخوبی ادراک حاصل ہے۔

پھیلیا جہ آپ دی سیرت دارنگ پھر گیا اکھاں دے مچ قدرت، دارنگ
جہم گئے بھانجھے تے جھیرے شرک دے چاہڑیا انج آپ نے وحدت دارنگ
مٹ گئی کالے تے گورے دی تمیز اللہ اللہ آپ دی الفت دارنگ

حفیظ تائب آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کے احکامات عالیہ پر عمل پیرا ہونے کی اہمیت کا بار بار احساس دلاتے ہیں کیونکہ وہ جانتے ہیں کہ یہی وہ در اقدس ہے جس کی جاگری سے دُنیا نے مشکلات جنت نشاں بن سکتی ہے۔ اور ربّ دو جہاں اُس پر احمی ہو جاتا ہے۔ لیکن وہ لوگ جو در غیر پر نظر رکھتے ہیں انہیں ایمان سے خارج

سمجھنا چاہیے۔ حنیظ تائب کا یہ عرآتِ ندانہ اظہار دیکھتے سہ

جنہاں ادہنوں صاحب جاتا رب اوہناں تے راضی

جیہڑے ادہدی حدوں نکلے اوہ خارج ایمانوں

”سکِ متراں دی“ حنیظ تائب کے اُردو مجموعہ ”صلوٰۃ علیہ وآلہ“ کی مانند ایک

ایسا شعری مجموعہ ہے جو بلاشبہ شریعتِ مطہرہ کے دائرہ کار میں رہتے ہوئے آنحضرت

صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم سے شاعر کی بے پناہ عقیدت و احترام کا مظہر قرار دیا جاسکتا ہے۔

حنیظ تائب کے شعری منظر نامے میں نعت کو جو بنیادی اہمیت حاصل ہے وہ

محتاجِ بیان نہیں۔ حنیظ تائب کہتے ہیں۔

پیار نیں دے پر لائے نیں شعراں نوں

بخشی نویں جیاتی میریاں سوچاں نوں!

”سکِ متراں دی“ میں حضور نبی کریم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کے ارشاداتِ عالیہ

کی روشنی میں عمل کر کے دنیا و آخرت میں کامیابی سے ہمکنار ہونے والے خلفائے

راشدین، نواسہ رسول حضرت امام حسین اور محبوب سبحانی حضرت شیخ عبد القادر جیلانی

کے افکار و کردار پر محیط مناقب سے ایک گراں قدر اضافہ ہوا ہے۔

بہشتِ مجموعی، سکِ متراں دی، پنجابی کے نعتیہ ادب میں ایک ایسا دلنواز

اضافہ ہے۔ جو زبان و بیان کے اعتبار سے سند کا درجہ رکھنے کے ساتھ ساتھ عشق و

محبتِ رسول کا ایک ٹھاٹھیں مارتا ہوا سمندر ہے۔

(مجلد ”سیارہ“ جون۔ جولائی ۱۹۷۹ء)

کے مضمون ”سکِ متراں دی“ سے اقتباس۔

پروفیسر ریاض احمد شاد

اس دور کی خوبصورت پنجابی نعتوں کے ضمن میں حنیظہ ثائب کا نام مینارۂ نور کی حیثیت رکھتا ہے۔ حنیظہ ثائب نے نعت میں نئے مضامین داخل کیے اور اس کے اسلوب میں اپنی تمام تر تخلیقی توانائی سے تازگی پیدا کی۔ یوں تو ہر مسلمان شاعر نے ایک آدھ نعت ضرور کہہ رکھی ہے اور ان نعتوں سے شاعر کی عقیدت بھی ہر طور ثابت ہے، لیکن اُس کی فنی صلاحیتیں اُس کی دوسری شاعری میں نظر آتی ہیں حنیظہ ثائب نے اپنی عقیدت اور اپنی تخلیقی لہجہ دونوں کو نعت میں جذب کیا ہے۔ وہ بارگاہِ رستا میں اپنے عجز و انکسار کے ساتھ اپنے زمانے کے دکھ بھی لے کر جاتا ہے۔ پچانچہ اُس کی نعتوں میں سماجی شعور اور نیا طرزِ احساس بھی معیار کی اُسی سطح پر دکھائی دیتا ہے، جس کے اعلیٰ ترین نمونے غزلوں اور نظموں میں تلاش کیے جاتے ہیں۔

راکادمی ادبیات پاکستان کی کتاب

”ادبی رجحانات“ کے مضمون ”پنجابی ادب“

سے اقتباس

عصمت اللہ زاہد

پنجابی دی کلاسیکی شاعری دا روپ جیہڑا سراپا نگاری، معراج نامے تے معجزہ نمایاں راہیں چل رہیسی، اوس تے ایس دور وچ نویں کروٹ لئی اے تے اج دی نعتیہ شاعری ایس روایت کو لوں حاصی ہتھوں اے۔ سراپا نگاری دی تھاں میرت نگاری دارحجان اج دی پنجابی نعت وچ زیادہ اے۔ ایس دی ابتدا سانوں پیر فضل ہوراں دیاں کجھ نعتاں وچوں ہوندی دکھالی دیندی اے تے حفیظ تائب ایس رجحان نوں لے کے اگے ودھن والے قافلے دے سردار آکھے جاسکدے نیں، جنہاں نے جدید پنجابی نعت نوں کجھ نویاں جہتاں دی دتیاں نیں۔

ایہ ٹھیک اے پئی نعت اصول عشق دے جذبے دی پیداوار ہوندی اے پر نعت دے میدان وچ جوش دے نال نال ہوشمندی دا دامن وی ہتھ وچ رکھنا پیندا اے۔ ایس دا اہتمام حفیظ تائب تے اونہاں توں یعداؤن والے اجوکے شاعران دیاں نعتاں وچ نظر آؤندا اے۔

حفیظ تائب ہوراں دی نعت وچ ہر قسم دی پختگی اے۔ سگون انج لگدا اے کہ خیال تے الفاظ حفیظ تائب ہوراں نے نہیں ڈھونڈے، خیال تے الفاظ تے خود حفیظ تائب ہوراں نوں تلاش کیا اے۔ اوہ حضور دی سیرت تے اخلاق دے منور گوشیاں توں نظماندے ہوئے سورت تے گدازدا اک جہان آباد کردیندے نیں۔ اہو وی وجہ اے کہ اونہاں دی نعت بڑی مٹھی تے تاثر والی ہوندی اے، جیہڑی پڑھن تے سنن والے دے دماغ تھکتے اثر کردی چلی جاندی اے تے اک روحانی لذت محسوس ہون لگ پیندی اے۔ نعت گوئی دا ایہ انداز نوجوان پنجابی شاعران نوں بوہت متاثر کردا دکھالی دیندا اے۔۔۔۔۔“

رکتاب ”جدید پنجابی نعت“ دے دیباچے ”پنجابی نعت دے جدید رجحانات“ وچوں